

Torsdagen den 22 april

Kl 19.30

Torsdagen den

22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av fru andre vice talmannen.

§ 1 Anslag till bostadsbyggande, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen angående civilutskottets betänkanden nr 11, 12 och 13.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Svensk byggnadsindustri har en omsättning på i runt tal 25 miljarder kronor. Den sysselsätter mellan 250 000 och 300 000 människor. Till detta kommer den stora del av svensk industri som är sysselsatt indirekt med byggnadsverksamhet. Det är lättförståeligt att man måste vara speciellt observant på näringsgrenens utveckling, och det finns heller inte någon annan del av svenskt näringsliv som varit föremål för så långt gående regleringar som just byggnadsindustrin och den svenska byggnadsverksamheten.

Men trots detta tycks man då och då glömma bort vem byggnadsindustrin är till för. Vi bygger i vårt land årligen ca 100 000 lägenheter. Tar man särskilt stor hänsyn till de önskemål som den enskilde bostadskonsumenten kan ha? Bostadsbyggandet skall framställa så bra bostäder som möjligt till lägsta möjliga kostnad. Men vad är en bra bostad? Vad är ett rimligt pris? Genom den hårda styrningen av näringsgrenen har vi fått ett invecklat system av öppna och dolda subventioner som gör att det är synnerligen svårt att säga om en hyresgäst betalar den faktiska kostnaden för sin bostad eller inte. I den konsumentpolitiska debatten kräver vi varudeklarationer på de varor som vi tänker köpa, och det görs noggranna och ingående prisundersökningar. Men för bostadskonsumenten är det sämre, och så länge den nuvarande situationen med en utpräglad underskottsmarknad består kommer det att vara möjligt att dölja de verkliga kostnaderna.

Det finns nu orter där man har byggt i kapp bostadsbristen. Där är det i dag möjligt att omedelbart erhålla en bostad, under förutsättning att man är beredd att betala det pris som begärs. Någon fri marknad i den bemärkelsen att tillgång och efterfrågan skulle avgöra priset finns inte ens i de här överskottsområdena.

En anledning till detta är bl. a. den monopolställning som de kommunala och allmännyttiga bostadsföretagen i dag börjar inta. Man bör stimulera konkurrensen mellan olika byggföretag men också mellan olika byggherrar. Det skulle vara intressant att av representanterna för det socialdemokratiska partiet få svar på frågan: Skall det i det framtida svenska samhället få finnas utrymme för ett privatägt och privatförvaltad

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

fastighetsbestånd? Jag kan väl inte räkna med att få något svar på frågan; den är ju litet stor och litet långsiktig, och dessutom har man på känn att en socialisering i smyg brukar under vissa perioder inte tåla öppen debatt. Men jag hoppas att den utredning, som nu har att ta ställning till frågan om det framtida bostadsbyggandet, verkligen beaktar den fara som ligger i en alltför kraftig favorisering av den ena byggherrekategorin. Det nuvarande lånefinansieringssystemet med sina skilda låneramar liksom också införandet av paritelånen medför onekligen sådana nackdelar för de privata byggherrarna att man har anledning fråga sig om det i framtiden över huvud taget blir möjligt med de enskilda fastighetsförvaltningsbolagen.

Vet vi vad den enskilde bostadskonsumenten egentligen vill ha beträffande antal rum, bostadsyta, standard, hushållsteknisk utrustning osv.? Den frågan har ställts tidigare i debatten i dag, och den har aktualiserats i flera motioner, bl. a. fru Mogårds motion nr 1169, som några av oss övriga i den moderata partigruppen också har undertecknat. Men jag skall inte uppehålla mig mer vid detta, även om jag gärna skulle vilja göra det därför att jag anser att det är en mycket viktig frågeställning. Fru Mogård kommer själv att i ett inlägg mera utveckla denna fråga. Jag vill ändå bara påpeka att här står centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet enigt kring en reservation, nämligen nr 6 av herr Grebäck m. fl.

Årets statsverksproposition innehåller en passus om att det är önskvärt att stimulera byggandet av mindre enfamiljshus. Denna passus måste man givetvis hälsa med tillfredsställelse. Egnahemmen är en boendeform som av de flesta betraktas som mer tilltalande än boende i flerfamiljshus.

Vi påminde förra året – jag ber om ursäkt, herr Bergman, att jag nu går tillbaka till en tidigare debatt – både i vår partimotion och i debatten om hur bostadsstyrelsen såg på detta, och jag skall be att få citera: "Småhuset har emellertid bostadstekniska kvaliteter som tydligt skiljer det från flerfamiljshuset. En av dessa kvaliteter och kanske den viktigaste är den inre bostadens direkta och enkla kontakt med ett markrum. Om markrummet får en riktig orientering och utformning så kan det fungera som en utvidgning av bostaden under sommarhalvåret. Där kan funktioner som trädgårdsskötsel och annat hobbyarbete, lek och barnpassning under enkla former, vila och samvaro äga rum. Bostaden ger större variation i vila, arbete och rörelse. En sådan egenskap torde vara speciellt värdefull i de mindre bostäderna."

Vad ett statligt verk uttalar brukar regeringspartiet inte vifta bort utan vidare. I förra årets bostadspolitiska debatt bemötte statsrådet Holmqvist indirekt bostadsstyrelsens lovsång till egnahemmet. Han gjorde det genom att tala om mitt inlägg som en lovsång till egnahemmet, men det blev ju då indirekt ett tal om lovsång från bostadsstyrelsens sida; vi sjöng liksom samma sång, bostadsstyrelsen och jag. Statsrådet Holmqvist sjöng i stället sin egen lovsång om höghusområden och flerfamiljshus. Egnahemsområdena representerade inte alltid någon speciellt gynnsam miljö, sade inrikesministern. Han hänvisade också till en undersökning i Danmark, som visade att miljön var torftig för barnen.

Jag har inte lyckats hitta den undersökning som han då talade om.

Dessutom frågar man sig: Hur kommer det sig att den danske bostadskonsumenten inte bara föredrar småhusbebyggelse utan också ser till att det byggs mest småhus i Danmark? Andelen småhus i Danmark av den totala produktionen är över 50 procent, den är t. o. m. så hög som 60 procent. I vårt land är andelen något under 30 procent.

Denna expertmyndighet, bostadsstyrelsen, förordar alltså småhus. Herr Holmqvist och flera andra socialdemokrater talar för den andra typen av bebyggelse. Herr Bergman påminde visserligen i debatten om att regeringen föreslog ett antal förändringar i villkoren för småhus så att de skulle bli tillgängligare för en större del av svenska folket. Men huvudintrycket under det gångna årets debatt har varit att regeringspartiets syn på en ökad andel småhus är negativ.

Så hiltar man den här formuleringen i årets statsverksproposition om att småhusbyggandet skall stimuleras. Först blir man ju glad – men så småningom förmodar man att inrikesministerns politiska vilja inte står på särskilt principiell grund, därför att några verkligt genomgripande åtgärder i just stimulanssyfte inte har vidtagits eller föreslagits.

Då skulle man vilja få veta i en sådan här debatt: Var står ni egentligen i denna fråga? Är det taktiskt detta, att få in en sådan här liten formulering om att vi skall stimulera småhusbyggandet men sedan inte vidta några praktiska åtgärder? Hur skall man tolka färdriktningen för 1970-talet och för 1980-talet? Innebär uttalandet i statsverkspropositionen om att vi skall stimulera småhusbyggandet, att vi skall hålla oss kvar alldeles under 30 procent eller att vi möjligen skall sega oss över 30 procent med 1 eller 2 procent? Eller menar ni verkligen att vi skall komma i närheten av fifty-fifty, d. v. s. 50 procent småhus? I såväl Västtyskland som Holland, Danmark och Norge är andelen över 50 procent. I Norge är den t. o. m. så hög som 70 procent. Och inte är väl vi svenskar så annorlunda? Det har ju också i många sammanhang visat sig att önskemålen är just att vi skall bygga flera småhus.

Detta är en högst intressant fråga för många, många människor, och därför vore det väldigt bra om vi kunde få ett besked om vad er politiska vilja är för 1970-talet i det här avseendet. Är målsättningen 50 procent?

Av reservationen 4 vid civilutskottets betänkande nr 12 framgår att halva riksdagen i dag kommer att uttala sig för en annan fördelning mellan flerfamiljshus, höghus, å ena sidan och småhus å den andra. Här går det alltså en klar skiljelinje mellan oppositionen och regeringsidan i dag.

Fru talman! Jag skall naturligtvis inte beröra allt i det stora bostadspaketet – vi som talar för moderata samlingspartiet i den här debatten tänker försöka komplettera varandra. Jag skall egentligen bara peka på ytterligare en reservation som vi vill fästa stort avseende vid, och det är reservationen 3 vid civilutskottets betänkande nr 12, där vi tillsammans med centerpartiet framhåller att orter, som inte statistiskt betraktas som expansiva, inte får glömmas bort i den regionala fördelningen. Även på dessa orter krävs förnyelse och standardförbättring i bostadsbeståndet.

Med detta ber jag att få yrka bifall till de reservationer, där fröken Ljungbergs och mitt namn finns med.

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Men jag skulle, fru talman, till sist vilja rikta en alldeles särskild vädjan till herr Bergman. Jag tycker vi skall sluta upp med tjetet om att den bostadspolitiska debatten är sig lik från år till år. Vad detta tjet innebär för det egna partiet spelar ju mindre roll för mig, men det kan ändå trots allt bli ett litet problem. Vad som berör mig mera är att detta inte stimulerar vare sig lyssnarna eller dem som deltar i den bostadspolitiska debatten. Jag tycker att vi i stället har skäl att medverka till ett ökat intresse och ett ökat engagemang just i bostadsdebatten.

Ett sätt, herr Bergman, att blåsa nytt liv i den bostadspolitiska debatten vore ju att ni omprövade er bostadspolitik. Och ett annat sätt vore att omsätta en del av de kloka förslag som vi har fört fram, herr Bergman!

Herr TÖRWALD (c):

Fru talman! Vi är några centerpartister som i motionen 33 har framfört en rad förslag till åtgärder för att stimulera upprustningen av äldre bostäder, i syfte att få bukt med det rivningsraseri som nu grasserar. I vissa avseenden kan vi vara tillfredsställda med att utskottet på två ställen på s. 31 i sitt betänkande utgår från att saneringsutredningen skall beakta några av de förslag vi framför i motionen. Detta var egentligen det primära syftet med motionen.

I reservationen 18 har utskottets centerpartister ställt sig bakom vårt krav att nya läginkomstgrupper skall ha möjligheter att få del av bostadsförbättringslånen för småhus, vilket de nu inte har. Detta är något ur jämlikhetssynpunkt mycket angeläget. Jag tänker därför inte ta kammarens tid i anspråk för att kommentera de motionskrav som på det sättet har tillgodosetts genom skrivningen i utskottets betänkande respektive i reservationen 18, utan jag skall i stället koncentrera mig på att anföra några synpunkter på de avsnitt i vår motion där utskottet har ställt sig mera kallsinnigt.

Utskottet synes mena att nuvarande villkor för upprustning av äldre bostäder är i stort sett tillfredsställande, något som jag med all kraft vill bestrida. Denna min uppfattning anser jag också bestyrkas av den omfattning som rivningarna för närvarande har. Jag tror att det hos allmänheten är en vanlig uppfattning att man i onödan river mängder av hus, som för rimliga kostnader skulle kunna rustas upp och göra tjänst som goda bostäder under lång tid ännu. Vad är då anledningen till att så många fastigheters rivs i stället för att repareras? Ja, vissa vänstergrupper hävdar att rivningsraseriet helt beror på att fastighetsägarna bara tänker på sin profit, och det kanske är riktigt. Men då måste det ju vara så att kapitalet ger bättre avkastning om det satsas i ett nytt hus, än om man använder det för att rusta upp ett gammalt.

Om man å andra sidan anser att det från samhällsekonomisk synpunkt borde vara vettigt att reparera gamla hus i stället för att riva dem, så måste man naturligtvis vidta åtgärder för att göra det mera lönsamt att renovera. Vi måste då på ett eller annat sätt förbättra villkoren för upprustning, så att de kommer i paritet med vad som gäller för nybyggnad. Att nå en utjämning genom att försämra de ekonomiska villkoren för nybyggnation tror jag inte är politiskt möjligt.

Låt mig för att belysa viljan att rusta upp äldre fastigheter återge några uppgifter som jag har fått från riksdagens upplysningstjänst. På den uppställning som jag här visar på TV-skärmen ser vi nederst till höger uppgifter om hur man har utnyttjat möjligheterna att erhålla förbättringslån. Ganska många utnyttjar som synes den låneformen, som är synnerligen förmånlig men som är förbehållen pensionärer och vissa andra små grupper medborgare. Med hjälp av dessa låneformer har man sedan 1967 kunnat rusta upp 12 500 – 13 500 lägenheter per år, något som måste betecknas som ett gott resultat av denna satsning. När det däremot gäller de betydligt mindre gynnsamma ombyggnadslånen, alltså de lån som normalt står till förfogande för bostadsmarknaden i övrigt, är utvecklingen en helt annan. År 1967/68 reparerades bara 3 188 lägenheter, men trots detta sjönk antalet följande år till 2 257, för att under det senaste året, 1969/70, inte uppgå till mer än 1 875 förbättrade lägenheter. För dem som har en negativ inställning till rivningsraseriet måste dessa siffror te sig minst sagt alarmerande och understryker de krav på förbättrade villkor för upprustning av äldre bostäder, som vi ställer i vår motion. Under senare år har man genomsnittligt rivit drygt 10 000 lägenheter per år.

Men finns det då något behov av ökade insatser när det gäller upprustning av äldre bostäder? Låt mig lämna några sifferuppgifter, hämtade ur 1965 års bostadsundersökning. Vid denna undersökning grupperade man bostäderna i sju klasser, där klass 1 betecknade nybyggda, helt moderna bostäder och klass 7 utgjordes av gamla, helt omoderna bostäder. Klass 3 är s. k. halvmoderna bostäder, dvs. lägenheter utrustade med vatten, avlopp, wc och centralvärme. I de fyra sämsta klasserna, dvs. klasserna 4–7, fanns det 1965 cirka 660 000 bostäder. Av dem var närmare 400 000 småhus. Det dåliga stödet till upprustning av äldre småhus har medfört att många småhusägare i 50-, 60-årsåldern numera inte har möjlighet att finansiera en modernisering av sina hus. Detta är synnerligen olyckligt, inte minst om man beaktar att många av dem skulle ha kunnat förbilliga en upprustning genom egna arbetsinsatser, om de bara hade kunnat skaffa fram det erforderliga kapitalet. Den möjligheten torde inte förefinnas om de måste vänta med moderniseringen tills de blir pensionärer. Nu har endast de relativt välbärgade småhusägarna kunnat förbättra sina fastigheter, dvs. de som har kunnat låna pengar på annat vis, och faktum är att de på detta sätt också kunnat få ganska hyggliga boendekostnader. Men en sådan situation kan inte godtas ur jämlikhetssynpunkt. Reservation 18 vill rätta till detta missförhållande.

I storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö fanns 1965 cirka 87 000 lägenheter i klasserna 4–7, dvs. de som är sämre än halvmoderna, och av dem låg 80 000 i flerfamiljshus. Det otillräckliga stödet för upprustning av lägenheter i flerfamiljshus har lett till att många i och för sig hyggliga, äldre hyresfastigheter fått förfalla och rivits eller betraktas som rivningsmogna av såväl ägare som kommunala myndigheter. Mot denna bakgrund har kommunerna alltför ofta tillgripit det s. k. totalsaneringsalternativet, dvs. man har rivit samtliga fastigheter inom ett visst område i staden, och sedan har man upprättat en ny stadsplan och

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

uppfört nya toppmoderna fastigheter i området. Dess värre har kostnaderna blivit skyhöga, och detsamma gäller hyrorna, något som i sin tur lett till en synnerligen olycklig bostadssegregation i de sanerade områdena. Därtill kommer att man vid denna saneringsmetod även tvingas riva ganska hyggliga hus, som "ligger i vägen" för realiserandet av den nya stadsplanen. Detta innebär en förstöring av realvärden som är ganska betydande, något som man måste ta hänsyn till i investeringskalkylen och vid hyresberäkningarna.

De tidigare invånarna i de på detta sätt sanerade stadsdelarna tvingas flytta därifrån och de har i regel inga som helst ekonomiska möjligheter att flytta tillbaka när saneringen är avslutad. Det har lett till betydande sociala problem i de aktuella städerna, samtidigt som kostnaderna för kommunala bostadstillägg och dylikt har sprungit i höjden på ett oroväckande sätt, utan att detta på något sätt uppfattats som positivt av de människor som drabbats av förändringarna. Flertalet av dem har i stället efterfrågat s. k. halvmoderna lägenheter i sina gamla stadsdelar, men sådana är det mycket ont om på grund av den politik som förts från samhällets sida.

Mot denna bakgrund anser jag det synnerligen angeläget att statens stöd för upprustning och ombyggnad av lägenheter i flerfamiljshus får en sådan utformning att inte minst tillgången på halvmoderna lägenheter ökas! Minst hälften av nyssnämnda 80 000 lägenheter i storstadsområdena tillhörande klasserna 4–7 torde till förhållandevis rimliga kostnader kunna upprustas respektive ombyggas till halvmodern standard. Men för att nå detta mål måste de statliga lånebestämmelserna uppenbarligen justeras så att de bättre motsvarar behov och målsättning. Att så för närvarande inte är fallet framgår klart av den tabell som nu syns på bildskärmen och som visar att renoveringsstakten i stället för att öka, så som vi önskar, på senare år har avmattats.

Vid genomförandet av upprustningar och ombyggnader är det viktigt att de statliga villkoren och bestämmelserna i avseende på utförandet utformas så, att man inte framtvingar dyrbara och mindre nödvändiga ändringar i bostäderna. Jag kan som exempel nämna att de lånebeviljande myndigheterna i regel kräver att gamla kakelugnar skall rivas ut i samband med upprustning och ombyggnad. Dessa kakelugnar som ofta är mycket vackra inslag i lägenheterna kostar det 3 000 – 5 000 kronor per lägenhet att riva ut. Det är en kostnad som absolut inte står i rimlig proportion till de ökade utrymmen man eventuellt vinner. I andra fall krävs med stöd av stelbent tillämpning av bostadsnormer för nybyggnad m. m. ändringar av planlösning etc. på ett sätt som innebär dyrbara ingrepp i bärande konstruktioner. De lånebeviljande myndigheterna bör i stället eftersträva och godta lösningar som ger optimalt förbättrad boendestandard för det insatta kapitalet.

Med här antydd målsättning bör man för en viss kapitalinsats kunna förbättra bostadsförhållandena för 4 – 5 gånger så många människor, om satsning sker på upprustning av äldre bostäder, i jämförelse med vad som blir fallet vid en nybyggnation. Detta är inte minst angeläget med hänsyn till de knappa investeringsresurser som Sverige i dag har att tillgå.

En annan och inte mindre värdefull effekt av en ökad inriktning på att

rusta upp äldre bostäder är att man på detta sätt skulle skapa lämpliga arbetsuppgifter för äldre, yrkesskickliga byggnadsarbetare som får det allt svårare att hänga med i ackordshetsen på nybyggena.

Fru talman! Jag avser inte att yrka bifall till min motion, utan vill bara uttrycka den förhoppningen att vad jag här anfört måtte beaktas när saneringsutredningen nu är i färd med att utarbeta sitt huvudbetänkande.

Herr ADOLFSSON (m):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen 3 i betänkandet nr 11. Jag gör detta med den motiveringen att det borde vara en självklar sak att kommunerna tillhandahåller både tomter med tomträtt och tomter med full äganderätt till medborgarna i kommunerna.

För en del kommuner är inte det självklart. Somliga vägrar att sälja tomter och utbjuder endast mark med tomträtt. Av rikets sju största städer är det bara Uppsala som försäljer tomter till enskilda människor. Detta strider mot medborgarnas intressen och kan inte tjäna något annat syfte än att utgöra en pusselbit i den socialistiska markpolitiken.

Sveriges riksdag har inte fattat något beslut om socialisering av marken i det här landet och bör i konsekvens med detta klart säga ifrån att kommunerna inte skall handla som om ett sådan beslut förelåg.

Fru talman! Jag yrkar också bifall till reservationen 11 i utskottets betänkande nr 12 – den gäller avveckling av paritetslånen. Här vill jag ställa två frågor till statsrådet Holmqvist.

Har statsrådet för det första med utgångspunkt i 1968 års beslut uppdragit några närmare riktlinjer beträffande återbetalningsplikten för den skuldränta som uppstår genom paritetslånen? För det andra: Det här berör hyresgäster, bostadsrättsinnehavare och egnahemsägare. Om dessa grupper skall göras indirekt betalningsansvariga, är statsrådet då beredd att medverka till att exempelvis hyresgäster som bor i hus med paritetslån blir informerade om att den hyra som tas ut i dag inte utgör full betalning av hyran utan att man för varje månad som går tar på sig en skuld som förr eller senare förfaller till betalning? Jag är ganska övertygad om att de flesta hyresgäster det här gäller är ovetande om att trots den höga hyra som tas ut en del av boendekostnaden ändå är obetald.

Jag ber också om att få yrka bifall till reservationen 23 a som gäller de 50 miljoner kronorna till kommunala markförvärvslån.

Kommunerna har under perioden 1964–1969, alltså under sex år, köpt mark för i runt tal 5,5 miljarder kronor. Jag vill understryka vad herr Grebäck, civilutskottets ordförande, tidigare i dag har sagt, nämligen att kommunerna i regel är välförsedda med mark, i en del fall för 20 års bebyggelse.

Vad som nu är angeläget är inte att kommunerna köper mer mark och binder mer pengar utan i stället säljer mark, där planerna är fastlagda, och lösgör kapital. Om inte annat talar den skenande utvecklingen av kommunalskatterna för detta. Kommunernas verksamhet får inte bli självändamål, och som jag tidigare har sagt får kommunerna inte bli verkställande organ för en marksocialisering vi aldrig beslutat.

Till sist, fru talman, kan jag inte underlåta att konstatera att den

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

bostadspolitik som sedan lång tid tillbaka förts i det här landet inte bygger på någonting annat än lösa spekulationer och antaganden. Vi vet inte vad de bostadssökande i dag vill ha. Människor förhindras till följd av statliga ingripanden och regleringar att genom sin efterfrågan styra utvecklingen och tala om hur bostaden skall vara utrustad, vad den får kosta och hur miljön kring bostaden skall utformas. Detta har lett till att i en del orter bostäder inte finns annat än på svarta börsen. I andra orter står ett stort antal nya lägenheter tomma, därför att människor med vanliga inkomster inte har råd att bo i dem.

Sådant blir resultatet när man för en ideologiskt betingad bostadspolitik för att åstadkomma en socialistisk inriktning. Det är ett högt pris Sveriges hyresgäster och bostadssökande får betala för detta experiment.

Herr Bergman har i dag talat om slentrian. Jag minns inte exakt vilket uttryck han använde. Men han påpekade att frågeställningarna i dag är desamma som de har varit sedan år tillbaka. Argumenten är också desamma som har använts i denna debatt sedan år tillbaka. Herr Bergman kunde ha tillagt: Men problemen är fortfarande olösta.

Om vi någonsin kommer ur denna situation, kommer den här epoken av svensk bostadspolitik att framstå som ett varnande exempel på vart långt driven statlig dirigering kan leda.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 3 i betänkandet nr 11 och reservationerna 11 och 23 a i betänkandet nr 12.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Man kan väl säga att den debatt som förts under eftermiddagen och kvällen främst har kännetecknats av att moderata samlingspartiet – flera talare har varit uppe här – gärna skulle önska att vi tog upp en diskussion om de mera djupliggande problemen, frågan om konkurrensen, frågan om företagsformerna, frågan om samhällets och den enskildes ansvar osv. Det vore kanske frestande att göra det. Jag skall dock här inskränka mig till några reflexioner i detta sammanhang.

Innan jag går in på detta, vill jag erinra om att i rak motsats till vad den senaste talaren säger har vi i detta land verkligen planerat och planerat väl när det gäller bostadsbyggandet. Vi har ett uppställt program med ett klart syfte vart vi vill komma när det gäller bostadsproduktionen.

1964 fastlade vi programmet om att på de närmaste tio åren producera 1 miljon nya lägenheter. Nu när det har gått sex år, finner vi att vi har 611 000 lägenheter färdigställda, alltså i genomsnitt 102 000 lägenheter om året. Detta kan vi jämföra med den produktion vi hade under åren 1961–1965, då produktionen i genomsnitt var 83 000 lägenheter om året. Vi har alltså höjt produktionsnivån med ungefär 25 procent sedan början av 1960-talet. Man kan verkligen säga att det har tagits krafttag för att komma till rätta med bostadsbristen. Det är egentligen inte så underligt att den debatt som förekom under 1960-talets första år, då regeringen anklagades för att den inte tog itu med dessa frågor, nu har upphört. Vi nådde i fjol rekordsiffran 110 000 färdigställda lägenheter. Jag skall skjuta in att speciella omständigheter – bl. a. brådskan att färdigställa lägenheterna inför årsskiftet, den kommande höjningen av mervärdesskatten – kan ha medverkat till att färdigstäl-

landet forcerades starkare än man hade anledning att räkna med från början.

Dessa siffror ger alltså uttryck för att vi har lyckats mer än väl uppfylla den antalsmässiga målsättningen i fråga om produktionen.

Under debatten tidigare i dag spelade igångsättningssiffrorna för första kvartalet en ganska stor roll. Flera talare, bland dem herr Ullsten, pekade på att de siffrorna var mycket oroande. Jag vill varna för att dra slutsatser från en så kort period som tre månader. Herr Bergman har redan sagt – vilket jag kan understryka – att rapporteringen inte fungerat särskilt tillfredsställande under första kvartalet. Det hör samman med att det skett en omläggning i fråga om rapportrutinerna, men därtill kommer att de tjänstemän som skulle utföra detta arbete befann sig i strejk under en ganska lång tid. På samma sätt kom en hel del av produktionen att bli försenad genom att ärendena inte kunde handläggas i normal omfattning. Hur mycket detta kan ha spelat in är svårt att säga. Vi kan räkna med att en rätt betydande del av denna förskjutning är en följd av konfliktåtgärderna men att den också får ses såsom ett resultat av en sämre rapportering. Vi vet också av erfarenhet att de preliminära talen kommer att öka. Den riktiga nivån nås då siffrorna efter hand kompletteras. Det är möjligt att det på sina håll har funnits också andra orsaker. Det kan antas att den totala volymen verkligen är något lägre än beräknats, men jag tror inte att vi har anledning att vara särskilt oroade över dessa siffror.

Här har tagits upp några frågor av principiell natur. Bl. a. har moderaterna klagat över den låga andelen småhus. Vi bygger, säger de, bara 30 procent småhus. Se på Västtyskland, heter det i moderaternas motion, där producerar man 50 procent i småhus. Den siffran kanske i verkligheten är något lägre i dag. Andelen småhus i produktionen har gått tillbaka i Västtyskland. Men även om vi skulle hålla oss till den siffran visar det sig att när man i Västtyskland har en total bostadsproduktion som svarar mot 8,2 lägenheter per 1 000 invånare och år har vi i Sverige en produktion som ligger på över 13 lägenheter per 1 000 invånare och år – under 1970 nådde vi siffran 13,7. Låt oss fråga: Vad är 30 procent av en produktion som ligger över 13 lägenheter per 1 000 innevägnare och år? 30 procent av detta ger en siffra som visar att det faktiskt byggs fler småhus i Sverige än i Västtyskland, om vi relaterar antalet producerade småhus till folkmängden.

Om vi fortsätter att göra jämförelser med andra traditionella småhusländer som USA och England, där man bygger 4,1 respektive 4,9 småhus per tusen innevägnare, blir jämförelsetalet i Sverige 4,1, dvs. det ligger vid ungefär samma nivå. Vi bygger alltså relativt sett flera småhus än Västtyskland, som moderaterna nu framställt som ett föredöme för oss. Vi hävdar oss relativt sett väl gentemot andra länder.

När det gäller småhusen kan jag inte låta bli att göra den reflexionen att centerpartiet i sitt bostadsbyggnadsprogram – herr Bergman har redan varit inne på detta – fört fram en sannerligen märklig tanke, nämligen att man skulle släppa all kontroll över produktion av friliggande småhus. Det betyder naturligtvis att vi skulle få en utveckling, där den reglerade produktionen väsentligen skulle komma att bestå av flerfamiljs-hus. Om man finge bygga de friliggande småhusen utan någon som helst

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

kontroll, skulle vi få en småhusproduktion, för vilken det blev ett "fritt fram".

Om man inte gjorde någon nedskärning i det reglerade byggnadsprogrammet, något som heller inte är tänkt från centerns sida, skulle det bli en mycket märklig utveckling. Jag vill erinra om att småhusen kostnads- mässigt är mer krävande än produktionen av flerfamiljshus. Om vi slår ut kostnaderna per familj, blir det högre produktionskostnader för småhusen. Jag är verkligen förvånad över att centerpartiet inte ett skvatt tänkt igenom de här problemen.

Man har också diskuterat produktionens regionala fördelning i olika sammanhang. Där vill jag gärna hålla med om att vi under de senaste åren har ökat produktionen i de stora befolkningsområdena, bl. a. i Stockholm, Göteborg och Malmö - storstadsområdena har ju onekligen fått en bättre tilldelning under de senare åren än vad de hade förut. Detta sammanhänger med att vi tycker att människor - oavsett var de bor - bör ha möjligheter att få en god bostad. Man skall inte försöka påverka utvecklingen genom att hindra byggandet av bostäder. Jag kan erinra om att även om bostadsbyggandet under 1960-talet i Stockholmsregionen ökat med 62 procent, har vi i Norrlands kustland en ökning på över 50 procent. Den är således lika påtaglig som i Stockholmsregionen.

Fröken Ljungberg och andra talare har varit inne på hur man med en friare ordning i fråga om bostadsproduktionen i det långa loppet skulle kunna åstadkomma både billigare och bättre bostäder. Efter herr Wennerfors har även andra talare tagit upp samma sak och menat att vi borde gå fram på helt andra vägar. Här ligger den väsentliga skillnaden i synsätt mellan moderata samlingspartiet och oss socialdemokrater - jag tror också att man kan säga mellan moderaterna och de övriga partierna i riksdagen.

Moderaterna klagar över att bostadskostnaderna stiger och att hyrorna är för höga för vanligt folk. Men denna klagan rimmar dåligt med den bostadspolitik som moderaterna skulle föra, om de hade möjlighet att utöva ett avgörande inflytande. Detta kan man se i den partimotion, som är undertecknad av herr Bohman och andra. I denna krävs att de statliga lånens övre gräns skall sänkas från 100 till 90 procent av låneunderlaget för allmännyttiga företag, från 95 till 90 procent för de kooperativa företagen men höjas från 85 till 90 för de enskilda. Egentligen vill man också avskaffa paritetslånesystemet - vi hörde nyss från talarstolen att man verkligen borde ta itu med den uppgiften.

Verkningarna av detta skulle onekligen bli ganska katastrofala för åtskilliga medborgare. För hyresgästerna skulle det innebära att en ordinär trerumslägenhet med en hyra på säg 500 kronor i månaden skulle öka till ungefär 750 kronor eller med nära 50 procent.

Detta förslag drabbar främst de allmännyttiga företagen. Det är faktiskt så att dessa i dag har 60 procent av nyproduktionen. Att sänka lånegränsen för paritetslånet respektive avskaffa paritetslånet skulle sannerligen ge ett vackert resultat!

De privata hyresvärdarna sätter ju sin hyra i stort sett efter vad de allmännyttiga företagen tar ut. Hyreshöjningarna skulle därför egentligen komma att drabba hela nyproduktionen. När det gäller bostadsrätts-

havarna skulle de som vill bo i en ny bostadsrättslägenhet i HSB eller Riksbyggen få finna sig i fördubblade insatser. Det rimmar föga med det konstaterande som gjorts under utskottsbehandlingen att det är många som har svårigheter att skaffa fram det belopp som behövs för att klara insatsen i dag. Även årsavgifterna skulle stiga i likhet med vad som skulle ske i hyreslägenheterna.

Ja, detta skulle få ganska otrevliga verkningar också för övervägande flertalet nyblivna egnahemsägare, som man nyss värnade om. De flesta har ju valt paritetslånet för att klara kapitalutgifterna. De har fullt frivilligt valt att ta dessa lån.

Det frågades här vem som skall klara den skuldbörda som uppkommer till följd av paritetslånet – det kan gälla för olika typer av boendeformer. Jag vill gärna här skjuta in att det finns en utredning som har tagit upp paritetslånesystemet. Den är tillsatt för att granska det och se om det kan vara nödvändigt att åstadkomma vissa modifieringar i systemet. Därför finns det ingen anledning att jag skall göra en särskild deklaration i den frågan här i dag. Den är således under uppmärksamhet.

Vad skulle moderaternas förslag betyda för egnahemsägarna? Om huset kostar 125 000 kronor skulle det betyda att de egna kapitalutgifterna skulle öka från 6 600 kronor till 10 400. Det skulle sannerligen inte te sig så lockande för egnahemsägarna. Jag tror moderaternas förslag skulle innebära en dödsstöt när det gäller de lägre inkomstagarnas möjligheter att skaffa sig småhus.

Jag tror det var herr Wennerfors som sade att jag vid något tillfälle deklarerat intresse av att stödja småhusproduktionen, och han ville veta vad jag hade gjort för detta. Jag kan säga, att de siffror jag här har angivit i och för sig visar att vi har en betydande småhusproduktion. Jag vill också erinra om att kommunerna har fullständig valfrihet när de lägger upp sina produktionsprogram. Det är inte riksdagen som har att fastställa hur stor andel det skall vara av det ena och det andra, det är kommunerna som suveränt bestämmer på den punkten.

Jag trodde herr Wennerfors hade uppmärksammat vad vi gjort för att underlätta småhusbyggandet. Vi har slopat bestämmelsen om den nedre gränsen i fråga om utrymmen i egnahemmet. Det finns alltså i dag beläningsmöjligheter för även mindre hus än vad som har gällt under tidigare år. Detta har tillkommit med tanke på att möjliggöra bl. a. för pensionärer och ensamstående att också kunna skaffa sig en bostad med markkontakt även om det är en relativt liten bostad. Därmed skapar vi också möjligheterna att på nytt praktisera samma ordning som gällde förr. Man byggde först ett relativt litet egethem och sedan byggde man till det när resurserna blev bättre och familjen kanske växte och man fick behov av större utrymme. Jag hoppas också att vi på det sättet skall kunna möjliggöra även för folk med mera begränsade inkomster att förverkliga drömmen om ett egethem. Vi får väl se hur utvecklingen blir. När det gäller de prefabricerade småhusen så har det funnits en tendens att driva reklamen långt i fråga om standard, utrymme m. m. Man mönstrade ut de små husen ur katalogen. Jag har haft tillfälle att ha en diskussion – det kan också tas som uttryck för en strävan att vidga intresset och möjligheterna för småhusbyggandet – med fabrikanterna

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

och just efterlyst möjligheten att få fram mer av småhus. Jag har sett att det blivit en viss reaktion – det hör naturligtvis mest samman med de ändrade bestämmelserna – och en del av fabrikanterna har nu tagit upp tillverkning av mindre hus och gör reklam för dem. Men det var en beklaglig utveckling på väg mot allt större och dyrare hus.

Jag skulle kanske också ha anledning att säga några ord om konkurrenssituationen. Moderaterna talar ju mycket om hur nyttig konkurrensen är och hur dåligt beställt det är med den inom byggsektorn. Jag vill visst inte påstå att det är helt bekymmersfritt på den punkten. Regeringen tillsatte därför också en utredning som skulle se om vi kan förbättra konkurrensförutsättningarna inom byggsektorn. Men det har väl ändå inte kunnat undgå moderaterna att konkurrensen mellan entreprenadföretagen i vårt land är hård. För närvarande är det faktiskt så att en hel del entreprenörer redovisar kraftigt sjunkande vinster och t. o. m. förluster. Jag tror att man också kommer att göra den iakttagelsen att företag gått över styr därför att de överansträngt sig i sin strävan att vara med på marknaden.

Konkurrensen på anbudsmarknaden är hård, ja ibland säger man att den är knivskarp. Att priserna trots det gått upp under 1970 och 1971 är främst en följd av de stigande materialpriserna. Därför tror jag att det kan finnas anledning att just granska konkurrensen inom det området. Men det är ju inte något som man från moderat håll funnit anledning att ställa något yrkande om.

Den hårda konkurrensen på anbudsmarknaden gör att många privata byggföretag försöker köpa mark och bygga i egen regi. Det har påtalats förut. Jag tror att herr Werner också i sitt inlägg pekade på att ett betydande problem onekligen varit att de stora och kapitalstarka byggföretagen har varit ute och konkurrerat med kommuner och andra intressenter och köpt mark i god tid och till högre priser för att därmed säkra möjligheterna att få vara med och producera bostäder på den marken.

Vi har på olika håll i landet haft rätt uppseendeväckande debatter om den betydande begränsning i konkurrensen som markinnehavet kan utgöra. Då inskränks det ju till att bli en kamp om de bästa markområdena. Och det är en konkurrens som bara driver upp markpriserna och som egentligen inte har något gott med sig. Om byggföretagen bygger på egen mark upphör ju all konkurrens i de följande leden. Jag har dock aldrig någonsin hört att man från borgerligt håll riktat någon kritik mot att ett enskilt företag har förvärvat mark och bygger på det och tyckt att detta skulle vara en konkurrensbegränsning. Men det är väl en konkurrensbegränsning så god som någon, om man arbetar på det sättet.

Regeringen ser därför allvarligt på dessa konkurrensbegränsningar genom byggföretagens egna markköp. Detta framgår också av direktiven till den konkurrensutredning som jag nyligen har talat om.

När det gäller markpolitiken i övrigt tror jag att det är välbetänkt att kommunerna utnyttjar möjligheten att skaffa sig en markreserv. Det är riktigt – som någon tidigare här i debatten sagt – att exempelvis en sådan stad som Västerås som fört en klok och förutseende markpolitik

naturligtvis inte behöver ha tillgång till marklånefonden; Västerås klarar sig sannerligen utan en sådan fond. Det finns också andra städer som befinner sig i samma situation, och jag tror inte minst att detta beror på att man inte där haft något borgerligt styre utan fört en mera realistisk politik och haft en mer socialt inriktad syn på markpolitiken. Man har kunnat klara markköpen och haft möjligheter att driva igenom sin politik i fullmäktigeförsamlingarna till gagn för alla kommunens invånare. Men man har inte kunnat göra detta överallt, och marklånefonden är därför onekligen en tillgång, speciellt kanske för de mindre kommunerna som inte har ekonomiska resurser och som inte kan låna upp de pengar som behövs. Den förstärkning som i år sker i fråga om marklånefonden är därför av värde framför allt för de mindre kommunerna.

Fru talman! Jag skall inskränka mig till att säga detta. Jag vill emellertid till sist beröra frågan om boendemiljön och bostadens utformning. Herr Ullsten efterlyste en proposition i anledning av servicekommitténs andra betänkande. Propositionen kommer inte att föreläggas vårriksdagen. Detta beror på att förslaget framlades mycket sent och att det varit föremål för remissbehandling. Vi befann oss i tidsnöd och vi ansåg att vi inte förlorade någonting väsentligt på att skjuta på ärendet till höstriksdagen. Eventuellt kan frågan tas upp i nästa års statsverksproposition. Förslaget kom alltså sent. Anledningen till att ingenting går förlorat när vi skjuter på frågans behandling är att regeringen redan i fjol inhämtade riksdagens fullmakt att försöksvis tillämpa länebestämmelserna när det gäller sådana projekt där det finns samlade lösningar med bostadskomplement av olika slag. Jag ser alltså inte något avgörande hinder mot att skjuta på behandlingen av frågan, men jag kan gärna ansluta mig till herr Ullstens uppfattning att servicekommitténs betänkande inrymmer många intressanta tankar. Det kanske främsta värdet när det gäller servicekommitténs förslag och andra framställningar som har kommit i miljöfrågan ligger i att vi har fått till stånd en diskussion som påverkar vårt sätt att planera. Självfallet får vi anledning att följa upp frågan i riksdagen och ta ställning till de mera långsiktiga lösningar som kan behövas i fråga om lån osv.

Debatten om miljön och om bostadens utformning har kommit i gång ganska väl. I jämförelse med andra länder ligger vårt land långt framme härvidlag. Inte minst när det gäller bostadens utformning har vi verklig glädje av att här i landet ha kooperativa och kommunala företag och även enskilda företag som gärna vill satsa på att försöka få så bra bostäder som möjligt och som är villiga att experimentera. Det bedrivs här i landet byggnadsforskning och det bedrivs även forskning på konsumentsidan som är värdefull. Jag kan därför konstatera att vi har kommit långt när det gäller bostadens utformning. Jag har därför mycket svårt att förstå de påståenden som här har gjorts, nämligen att den svenske medborgaren skulle vara särskilt illa ställd när det gäller valmöjligheter. Jag skulle i så fall gärna vilja få exempel på vad det finns att jämföra med och var människor har bättre valmöjligheter.

Fru talman! Jag skall inskränka mig till dessa synpunkter, och jag har med det givit svar på en del frågor som ställts under debatten.

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Beträffande bostadsproduktionens omfattning påminner herr statsrådet om att vi faktiskt byggt väldigt många lägenheter under de senaste sex åren. Det kan vi bara instämma i och säga: Fattas bara annat! Det har inte rått några delade meningar om det, utan det har varit en ambition för oss alla, och det hade varit betänkligt om produktionen inte legat åtminstone i närheten av den målsättning vi har haft.

Att småhusbyggandet skulle ha gått tillbaka i Västtyskland är en uppgift som jag inte känner till. Vidare förstod jag inte riktigt sättet att göra jämförelsen. Möjligen byggs just nu ett litet större antal småhus i vårt land än i Västtyskland. Men frågan är ju hur det är med andelen småhus av den totala produktionen på längre sikt. Det kommer att visa sig om några år, om andelen småhus i Västtyskland har gått ned avsevärt eller om vår andel har gått upp avsevärt. Och jag jämförde inte bara med Västtyskland utan med flera länder, t. ex. Norge, där andelen småhus är 70 procent. Hur utfaller där en jämförelse av det slag som statsrådet gjorde?

Min fråga gällde ju ambitionsgraden i fråga om andelen småhus under 1970-talet och under 1980-talet. Skall formuleringen i statsverkspropositionen tolkas så att regeringen vill komma avsevärt över 30 procent? Eller skall den tolkas så att andelen småhus skall hållas kvar vid 30 procent? Eller kan vi hoppas att ni skall försöka närma er 50 procent? Det var vad det var fråga om.

Vad beträffar önskemålen och behovet av småhus nämnde också bostadsstyrelsen i förra årets petita att man i preferensundersökningar har kunnat konstatera ett stort intresse för småhus. Visst har vissa åtgärder vidtagits – det instämmer jag helt i, ty det känner jag till – men jag undrar om de verkligen står i förhållande till vad som krävs.

När det gäller den fria konkurrensen har vi tydligen helt delade meningar. En sak som moderata samlingspartiet fört fram i flera år är att fri konkurrens på lika villkor är nödvändig och en garanti för att de bostadsprojekt som kommer till utförande utformas så att verklig hänsyn tas till konsumenternas önskemål. Genom konkurrens på lika villkor skapas, anser vi, möjligheter för att stegringen av byggnadskostnaderna skall hållas tillbaka.

Herr ADOLFSSON (m) kort genmäle:

Fru talman! En vara blir ju inte billigare därför att en del av kostnaden lämnas på kredit. Det är ju precis vad som sker med paritetslånen. Man uppskjuter till framtiden en del av kostnaderna. Man tar på sig en skuld som man skall betala senare. Hur skulle det gå med paritetslånen, om inflationen skulle stanna upp, om inte kostnadsstegringen fortsatte? Vi skall väl inte sluta hoppas att den nuvarande regeringen någon gång skall komma till rätta med inflationsproblemet – eller kanske någon annan regering får möjlighet att klara av detta. Men stannar inflationen slår man undan hela grunden för paritetslånetänkandet.

Jag fick inte svar på min förfrågan om statsrådet var villig att medverka till att de som nu har tagit på sig paritetslån kan få information

om de följer som länen för med sig. Jag efterlyser det på nytt, herr statsråd. Jag vill inte kommentera statsrådets beskrivning av moderata samlingspartiets partimotion, men jag ber i stället att något få beskriva de verkningar som paritetslånen kan leda till.

Om vi förutsätter en kostnadsstegring på 3 procent per år, ett resonemang som legat till grund i detta sammanhang, och hyreskostnaden första året är 6 000 kronor, så är hyreskostnaden 5 år senare till följd av att skulderna skall börja betalas i ökad omfattning, 7 000 kronor. Om 10 år är hyran 8 500 kronor, och om 20 år är den hyra som i dag är 6 000 kronor uppe i 11 000 kronor.

Det är därför, herr statsråd, som jag anser det vara viktigt att människor som är beroende av dessa lån ute i landet kan få information och besked om att det lånsystem som fungerar på bostadssektorn i dag för med sig dessa verkningar.

Herr ANDERSSON i Knäred (c) kort genmäle:

Fru talman! I fråga om paritetslånen hinner jag inte göra några reflexioner i annan mån än att jag vill säga att det i herr Adolfssons beräkningar naturligtvis ingår en evig högränta. Kan man dämpa den, blir situationen annorlunda.

Jag begärde ordet närmast på grund av den passus i inrikesministerns anförande där han talade om centerpartiets märkliga tanke i fråga om småhusen. Men, herr statsråd, är det en så märklig tanke? Vi har ju i många år haft det systemet att småhusen i princip varit fria. De låg utanför kvoten. Under större delen av förra bostadsministerns ämbetsstid var småhusen fria. I princip lämnade man lån utanför kvoten. Den enda begränsningen var att om den valda tomtplatsen var uppenbart olämplig, skulle det inte lämnas lån. I annat fall lämnades det. Skulle det vara alldeles otänkbart att gå tillbaka till ett system som i praktiken fungerade bra under många år? Man avskaffade det för att man ville koncentrera bostadsbyggandet i större utsträckning till storstadsområdena. Det var den faktiska situationen. Jag tycker det verkar i alla fall som om vi i stort sett är överens om att vi skulle kunna uppmuntra byggnation även i andra delar av landet nu. Då borde det vara skäl att verkligen ta under allvarligt övervägande, om man inte kunde göra lättnader i småhusbyggandet. När det gäller småhusen skall jag gärna å andra sidan ge inrikesministern en eloge för initiativet att belåna även mindre småhus. Det är utan tvivel en åtgärd som är värd all respekt och som jag tror är av mycket stort värde.

Herr STRÖMBERG (fp) kort genmäle:

Fru talman! På middagen i dag, i början av denna debatt, redovisade jag med hjälp av TV-skärmen här vissa siffror från statistiska centralbyrån. Enligt dessa siffror hade igångsättningen av lägenheter i flerfamiljs- hus under första kvartalet i år sjunkit högst avsevärt. Minskningen var 30 procent för hela riket, 38 procent för storstadsregionerna och 41 procent för Storstockholm.

Statsrådet har lämnat en del förklaringar till detta, men kvar står i alla fall att ingen kunnat vederlägga dessa siffror. Kvar står också att vi under dessa tre första månader haft väderleksförhållanden som varit mycket

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

gynnsamma för byggandet. Vi har en 25-procentig investeringsavgift som borde styra byggandet mot bostäder.

Nu vill jag be herr statsrådet, eftersom man från socialdemokratiskt håll och från statsrådets sida uttryckt starkt tvivel på dessa siffror, att så snart som möjligt försöka få fram de rätta siffrorna och redovisa dem för riksdagen.

Statsrådet säger sig ej vara oroad över utvecklingen. Jag är det däremot, och jag är en aning förvånad över att jag inte fick svar på min andra fråga, vilka motåtgärder statsrådet tänker sätta in. Svaret kanske kan vara att statsrådet inte tror alls på de här siffrorna.

Om siffrorna är riktiga – och mycket talar väl för att de i alla fall utvisar en riktig trend – måste man fråga sig hur vi skall kunna hålla produktionen uppe och slippa ryckigheten i bostadsbyggandet. Om vi har haft en lägre igångsättning under första kvartalet än beräknat kommer vi att lida av det under hela återstående delen av året. Resultatet blir arbetslöshet, och planeringen rycks sönder. Nu när kostnaderna för bostäderna är ett huvudproblem måste vi söka hålla en jämn produktion i avsikt att hålla nere hyreskostnaderna.

Herr ULLSTEN (fp) kort genmäle:

Fru talman! Svensken är inte särskilt illa ute, var statsrådets svar på de bekymmer som några av oss gav uttryck för när det gäller bostadsmiljöns utformning. Det är ett argument som man litet då och då får höra från regeringens sida. För inte så länge sedan var det ett av de stående argumenten när vi talade om byggnadsvolymen och pekade på hur många som var bostadslösa i Sverige. Då sade man att det var ännu fler bostadslösa i andra länder eller – en ännu mindre jämförbar siffra – talade om bostadsbyggandets storlek i andra länder oberoende av relationer till efterfrågan. Dessa siffror och jämförelser kan väl ibland vara riktiga, men de är väl inte så förfärligt intressanta egentligen. Dessutom var det, såvitt jag vet, ingen som precis sade att vi låg speciellt illa till vid en internationell jämförelse.

Vi har att utgå från den situation som föreligger hos oss. Och vad jag sade i debatten var att vi behöver veta mycket mera för att kunna möta de krav på boendemiljön som man reser från praktiskt taget alla håll för närvarande. Vi skulle behöva veta mera, sade jag, om de socialpsykologiska sammanhangen när det gäller att utforma bostadsmiljöerna. Vi har ett ganska rikt fält att bearbeta, vi har debatterna om Tensta och Skärholmen här i Storstockholm och om andra förorter i andra storstadsregioner. Det är bostadsmiljöer som har byggts med hjälp av de vetenskapliga rön som jag tyckte att statsrådet skröt litet grand över att vi har kommit fram till här i landet.

Trots detta är det ändå så många som är tveksamma för att inte säga ganska bittra över de resultat som har åstadkommits. Jag tillhör själv inte – det vill jag gärna säga – de oförsonliga kritikerna av de här förorterna. Jag råkar för övrigt själv bo i närheten av Skärholmen. Men jag tycker ändå det finns skäl att studera de här frågorna, att se vad det är som gör att människor inte trivs trots att man tycker att det har skapats ett välplanerat och riktigt samhälle. Denna sak bör tas upp i den utredning

som vi har krävt, trots att vi är medvetna om att det forskas.

En annan fråga är hur man skall kunna få flera människor med i den beslutsprocess, som leder fram till dessa boendemiljöer. Vi tror nämligen att vi utan ytterligare forskning kan dra den slutsatsen att vi skulle kunna undvika en hel rad av de misstag som för närvarande begås, om flera av de människor vi bygger för fick vara med att påverka miljöns definitiva utformning.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Jag polemiserade egentligen inte mot herr Ullsten, utan mitt inlägg var dels närmast ett svar på frågan om servicekommittén, dels också ett understrykande av att vi har en livlig debatt just i de här frågorna. I det sammanhanget vill jag gärna säga att jag föreställer mig att utvecklingen i fråga om boendemiljön och över huvud taget i fråga om bostadsbyggandet kommer, liksom hittills, att åstadkommas genom våra företag: de kooperativa företagen, de kommunala och också de enskilda. Det kommer att vara impulser från kommunalt håll som ger oss den bättre boendemiljön. Det blir experiment på skilda sätt som man utvecklar i olika samhällen och debatt och diskussion kring dem som kommer att göra att vi får en ständigt bättre miljö. Visst skall vi driva debatten i riksdagen, men jag tror att det som kommer att ha störst betydelse är duktiga och uppslagsrika kommunalmäns intresse av att ge sig i kast med att praktiskt utnyttja de möjligheter som riksdagen ställer till förfogande att bygga i nya former.

Herr Wennerfors vill tydligen att man inte skall tala om absoluta tal, utan det är procenttalen som är avgörande. Jag tycker ändå att det vore anledning, när man jämför med Norge, att erinra om att Norge naturligtvis är ambitiöst på sitt sätt, men där bygger man inte alls så mycket bostäder som vi gör. Man bygger mellan 8 och 9 lägenheter per 1 000 invånare, då vi ligger, som jag sade, över 13. Visserligen har Norge en småhusandel på 70 procent, men varför förrira oss bara i de här procenttalen? Om vi drog ner vårt byggande till att motsvara Norges eller något annat lands, om vi gick ner till 7 à 8 lägenheter och antalsmässigt höll uppe byggandet av småhus, så skulle vi ha åstadkommit en bättre lösning! Vi hade fått en större andel av småhus, och då skulle vi således bättre ha levt upp till de förväntningar som moderaterna ställer på bostadsproduktionens inriktning.

Här kan vi naturligtvis inte komma ifrån att kostnaderna också spelar en roll. Låt vara att egnahemsägaren i vissa avseenden är favoriserad, det krävs ändå en kapitalinsats för att man skall kunna skaffa sig förmånen att ha hus, och det är inte alla som har möjligheter till det. På olika sätt görs försök att underlätta egnahemsfinansieringen så att även folk med mindre inkomster skall få möjlighet att bo i ett småhus.

Jag noterade att Alvar Andersson i Knäred uttryckte sin tillfredsställelse över att man fick möjligheter att producera även mindre egnahem.

Visst skulle vi kunna ta upp den här diskussionen som herr Adolfsson efterlyser, men ännu är det inte någon som har skrivit till mig och sagt: "Tänk, att jag inte fick veta att jag hade möjlighet att få räntelån i stället för ett paritetslån!" Däremot har jag fått brev från människor som säger:

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

”Jag blev felaktigt informerad om att det var bättre för mig att välja ett räntelån, dvs. att betala den faktiska räntan plus en bunden amortering. Kan jag inte nu få möjlighet att gå över till det socialt motiverade lånesystemet? De kostnader jag fått är helt orimliga, och jag har svårt att klara mitt egnahem.” Och så har man sagt: ”Jag fick informationen genom banken. Borde det inte vara bättre information, så att jag inte hade blivit missledd på det här sättet?” Men jag har, som jag sade, faktiskt inte fått något brev från någon som har klagat från den andra utgångspunkten, och det är helt naturligt, eftersom den som har ett paritetslån kan befria sig från det vilken dag han vill genom att betala in pengarna och i stället gå till banken och försöka att i vanlig ordning få ett räntelån och möjligheter att amortera på det. Så någon särskild upplysningsverksamhet kring den saken behövs inte, särskilt som jag tror att det är väldigt få människor som skulle välja att låna på det sättet även om vi gick ut med en grundlig information. Men väldigt många ångrar i dag att de tog intryck av den propaganda som inte minst moderata samlingspartiet medverkade till för några år sedan. Dessa människor har faktiskt fått vidkännas rätt mycket av obehag och höga kostnader. De kanske mycket hellre vill ta kostnaderna någon gång framöver. Som jag sade har man ju möjligheten att när man vill gå över från paritetslån till en annan belåningsform.

Jag är således inte så intresserad av att starta någon sådan informationskampanj som herr Adolfsson efterlyser, eftersom jag inte tror att det finns något behov av den.

Till herr Strömberg vill jag säga att vi gärna skall komma tillbaka till de här tre månadernas statistik. Vad jag nämnde var de sex år som har gått och det bostadsbyggande som vi har åstadkommit och som genomförts programenligt och t. o. m. överträffat programmet. Då tycker jag inte att det tjänar så mycket till att i denna debatt ta upp frågan om hur det har varit med bostadsproduktionen under de första tre månaderna i år. Jag har angivit varför de här siffrorna inte är så mycket att fästa avseende vid. Jag medger att det kan vara en nedgång, men det är i och för sig inte att beklaga. Ur samhällets synpunkt är det viktigare att man startar byggandet av bostäderna under andra och tredje kvartalet. Då har vi utsikter att få mer producerat under den del av året – dvs. vinterhalvåret – som normalt är det besvärligaste.

Jag tillägger gärna att vi i dag har en arbetslöshet som gör att man kanske kunde ha anlagt en annan värdering. Men jag har givit besked om vad det är som kan ha orsakat utvecklingen. Då får jag svaret av herr Strömberg att vi får hålla oss till siffrorna. Det tycker jag nog är litet fel, om vi är överens om att det inte är så tillförlitligt med en sådan här statistik. Beträffande den artikel som stod i tidningarna häromdagen tycker jag att det är litet missvisande när sådant släpps ut. Jag tycker att statistiska centralbyrån gärna skulle kunna lägga till några upplysningar som anger att dessa siffror inte är helt jämförbara. Det hade i så fall kunnat modifierat uppfattningarna och kanske befria oss från en tämligen onödigt debatt i vissa avseenden.

Med detta har jag kanske svarat på de inlägg som gjordes och ytterligare motiverat mina ståndpunkter.

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Gentemot min jämförelse, när det gäller andelen småhus av den totala produktionen, med Västtyskland, Danmark, Holland och Norge, kommer herr statsrådet med en argumentation som är lindrigt sagt befängd, herr statsråd. Jag jämför alltså den andel småhus som vi har i Sverige med andelen småhus i en del andra länder. Då säger herr statsrådet att de bygger ju inte så mycket hus. Vad är det för argument gentemot vad jag sade? Det står ju inte alls på samma sida i en argumentsamling. Det rör en annan sak.

Att man just i dag, under dessa månader eller under detta år, bygger rätt många småhus jämfört med hur många man bygger i Västtyskland och Norge är ju en sak. Det är möjligt att det är på det sättet som statsrådet sade i detta avseende, och det är glädjande i och för sig. Men det är fråga om hur det blir på sikt beträffande andelen småhus av den totala produktionen. Det är där som vi ligger så långt efter, och det är där som vår produktion av småhus icke står i proportion till önskemålen, vilket bostadsstyrelsen bl. a. har påvisat.

Herr ADOLFSSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Statsrådet utgår ifrån att alla människor skulle känna till verkan av paritetslånen på lång sikt. Jag känner mig inte helt säker på att detta är förhållandet.

Det här systemet för med sig en mängd orättfärdigheter, sett på sikt. Bostadsrättsinnehavaren får uppleva att hans egen insats minskar i samma takt som skulden på lånet ökar. Villaägaren skjuter kostnaderna på framtiden – tills han blir äldre och kanske får minskade inkomster och minskad förmåga att betala. Hyresgästen kan ju alltid hoppas på att någon annan flyttar in i hans lägenhet och därmed tar på sig betalningsansvaret. Men det finns en rad aspekter som lämnar utrymme för mycket lång diskussion.

Herr STRÖMBERG (fp) kort genmäle:

Fru talman! De siffror det är fråga om bygger ju inte på någon tidningsuppgift utan på ett pressmeddelande från statistiska centralbyrån den 20 april 1971.

Herr statsrådet sade att siffrorna inte var så mycket att fästa sig vid. Men när statistiska centralbyrån säger att nedgången är så pass stor som den är - 30 procent för hela riket och 40 procent i Storstockholm – så är jag oroad, och jag tror att den oron delas av dem som står i bostadskön, av dem vilkas sysselsättning är hotad och av de konsumenter som riskerar att få dyrare hyror genom ryckigheten i bostadsbyggandet.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Fru talman! Jag utgår ifrån att man kommer att bygga det antal bostäder som riksdagen möjliggör belåning för och som man ger tillstånd till. Skulle det bli så att vi fram på hösten konstaterar att det inte har gått till på det sättet, då blir jag verkligen bekymrad. Men en sådan här förskjutning är inte liktydig med en minskad årsproduktion. Ett sådant

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

förmodande är helt orcalistiskt, när vi i dag har byggföretag som tävlar med varandra om att få lov att bygga den kvot som kommunen är tilldelad.

Jag är således inte orolig för att det programmerade antalet lägenheter inte skulle komma att produceras. Frågan är bara: Skall vi göra våra värderingar enbart på bristfällig statistik? Jag skall lägga ned min talan efter detta, det lovar jag; vi kommer ändå ingenstans, om man som herr Strömberg har fått siffror i huvudet och har svårigheter att komma ifrån dem. Men faktum är att jag åtminstone har försökt tona ned detta till vad det rör sig om. Förmodligen kommer vi inte att på något sätt äventyra vårt bostadsbyggnadsprogram, och det är detta som är det väsentliga.

Jag tycker att herr Wennerfors i övrigt är skarpsinnig, men här slår det tydliga slint fullständigt i dag. Det är ofrånkomligt att man bygger lika många egnahem per 1 000 invånare i Sverige som man gör i Västtyskland. Kanske det i befolkningen i de båda länderna finns ungefär lika stor andel av människor för vilka pengarna inte spelar så stor roll. Man kan spetsa till det hela och säga att det i fråga om detta bostadsbyggande – framför allt när det gäller de mera exklusiva egnahemmen – bara är en viss grupp i samhället som har tillräckliga ekonomiska möjligheter. Anledningen till att vi har fått en procentuellt sett liten andel småhus är självfallet också strukturen på vår bostadsproduktion. Vi har kooperativa företag och kommunala bostadsföretag som har som utgångspunkt att så många människor som möjligt skall få sin bostadsfråga löst. Man lägger då upp program som bygger på kollektiv samverkan för att åstadkomma gemensamma lösningar i form av flerfamiljshus.

Skulle det i och för sig vara rättfärdigare att säga att nu skall vi se till att den procentuella andelen småhus blir lika stor som den är i något annat land? Nej, det viktiga är självfallet att vi har möjlighet att bestämma vad vi vill bygga, hur vi vill inrikta vår bostadsproduktion. Som jag ser det är det meningslöst att tala på det sätt som herr Wennerfors gör. Om man håller sig till procenttal så förvrider man bara det hela.

Sedan talade herr Adolfsson om att skjuta kostnaderna framför sig. Herr Adolfsson har inte trängt in i systemets grundtanke, som är att man skall anpassa kostnaderna till den betalningsförmåga som finns i olika skeden. Därför har man lagt upp paritetslånesystemet så att man följer med den penningvärdeförändring – man kan också säga de kostnads- och värdeförskjutningar – som pågår när det gäller fastigheterna. Jag ser inte detta som något oroande för egnahemsägarna, ty de har ju under tiden förmånen att kunna åtnjuta en ganska betydande värdestegring. Redan det gör att ingen blir illa ställd. Läger man sedan till den generösa ordning vi har på skattesidan, så har jag mycket svårt, herr Adolfsson, att ta på allvar att det skulle föreligga ett speciellt uttalat behov av att inrikta informationsansträngningarna på denna grupp, som är gynnad i så många avseenden.

Fru andre vice talmannen anmälde att herrar Wennerfors och Adolfsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr LINDKVIST (s):

Fru talman! I denna bostadsdebatt tas bl. a. upp frågan om statslånens höjd till de kooperativa lägenheterna. För min del skall jag inte ta upp innebörden och fördelen av ett kooperativt boende. Det har vitsordats i många sammanhang och kan lätt konstateras att bostadsrättsformen är överlägsen varje annan förvaltningsform. Den fyller också de fundamentala krav på medinflytande, insyn och demokrati som man alltmer förväntar sig också på bostadsområdet. Därtill kommer det faktum att kostnaderna i bostadsrätten för den enskilde konsumenten är fördelaktigare i jämförelse med andra boende- och förvaltningsformer.

Majoriteten i civilutskottet har därför kommit fram till att ge innehållet i motionen 1165 en puff i rätt riktning, dvs. föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om att frågan om en höjning av den övre lånegränsen till 98 procent hänvisas till boendeutredningen för skyndsamt prövning. Det finns emellertid ett par observanda som måste in i bedömningen av bostadskooperationen. Jag kan börja med att anknyta till den tidigare debatten om bostadsrätten i småhus.

Vi vet att produktionen av småhus motsvarar nära en tredjedel av den samlade årsproduktionen. Men antalet småhus med förvaltningsformen bostadsrätt har minskat enormt. Även i redan avlämnade småhus med förvaltningsformen bostadsrätt har skilda önskemål uppkommit om att bryta förvaltningsformen och övergå till egen förvaltning. Detta har en genomgående och av alla väl känd orsak, nämligen den att det från den enskildes synpunkt i normalfallet är det fördelaktigare beskattningssystemet för friliggande villor som lockar. På sina håll kan man se nära nog helt likvärdiga småhus placerade intill varandra i olika områden. Där finns friliggande villor och småhus med bostadsrätt. I många fall är det upplagt för samförvaltning eller olika grader av samverkan på förvaltningsnivå. I de friliggande villorna åtnjuter ägaren ränteavdrag, som till sin konstruktion är sådant att det ger den större inkomsttagaren med de större skuldräntorna rent av stora favörer. Denna möjlighet finns inte för dem som bor i småhus med bostadsrätt. I dessa exemplifieringar sker således inte ett val efter förvaltningsformen utan efter skattsystemet. Denna skillnad är nu föremål för utredning, och det har sagts att ett förslag kanske kommer under 1971. Av många skäl – bl. a. rättviseskäl – är ett förslag på detta område välkommet.

När man som jag – själv kooperativt verksam till vardags – gör dessa påpekanden om boendeformernas likställighet i beskattningshänseende, är man naturligtvis också intresserad av att se hur de olika politiska grupperingarna slår vakt om Kooperationen. Även om den etablerade bostadskooperationen – i första hand HSB och Riksbyggen – har sin naturliga förankring i den fackliga och politiska arbetarrörelsen, är det av vikt att förankra Kooperationen och dess idéer över hela det politiska fältet.

När man tittar på motionerna till den här riksdagen, hittar man i motion 521 – upphovsrätten till den har moderata samlingspartiet – en ovanligt lyckad beskrivning av bostadsrätten. I anslutning till en redogörelse, i vilken man påtalar verkningarna i paritetslånesystemet, skriver man: "Detta är så mycket mera allvarligt som bostadsrätten är en

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m m.*

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

bra sparform och insatslägenheten ett utomordentligt bostadsalternativ.”

Konsekvensen av denna programmering förväntas då bli förslag om ett effektivare stöd åt denna boendeform. Men logiken är inte vardagsgäst hos moderaterna; i motionens slutfas föreslår man nämligen som gemensam övre länegräns för bostadsändamål 90 procent av läneunderlaget, oavsett förvaltningsform. Det innebär en försämring av kooperationens möjligheter och en motsvarande förbättring av de enskilda byggmästarnas produktionsmöjligheter. Intressant är också att avläsa reaktionen hos centern. I en reservation till majoritetsförslaget om en höjning till 98 procent har två av centerpartiets tre ledamöter i civilutskottet reserverat sig för en oförändrad länegräns. Skrivningen i reservationen är på sitt sätt betecknande för den som är vilsen i fråga om dagens produktionskostnader. Man anser de bostadskooperativa företagens länegränser anpassade till lämplig nivå under förutsättning att överkostnader inte kommer i fråga. Men om överkostnader kommer i fråga då, vid sanering, vid besvärliga exploateringar, vid svårbebyggbar mark eller där man är så framsynt att man redan nu bygger in så väsentliga ting som förbättrad miljö och en utvecklad boendeservice? För den som i centerpartiet har sett en trogen bärare av kooperationen är ställningstagandet här lindrigt sagt en smula förbryllande.

I övrigt vill även jag det har påpekats tidigare – påminna om de risker som finns med den allt vanligare övergången till mindre lägenhetsytor. De mindre ytorna tillkommer för att bemästra kostnadsutvecklingen, och den trenden är farlig. Det är föga uppmuntrande att vi kan stå inför den risken att vi nu bygger ett så stort antal smålägenheter att morgondagens flerbarnsfamiljer kan komma att hänvisas till alltför trånga och otidsenliga bostäder. Den återgång till mindre lägenhetstyper i flerfamiljshus som påbörjades 1969 och fortsatte under 1970 vägs upp av att andelen lägenheter om fyra rum och kök kraftigt ökade för småhusens del.

Den aktuella trenden innebär en nästan total klyvning efter storleksklass mellan flerfamiljshus och småhus. I flerfamiljshusen var knappt var tionde lägenhet under 1970 fyra rum och kök eller större; i småhusen var andelen tre rum och kök eller mindre obetydlig. Vi får alltså se upp så att vi inte löper risk att få en sned fördelning i fråga om lägenhetsstorlekar mellan småhus och flerfamiljshus.

Jag vill också snudda vid en annan fråga i detta inlägg. Den gäller boendedemokratien. Vi vet att de som bor kooperativt har ett engagemang säkrat i sitt boende, och detta kommer för den enskilde bostadsrättsinnehavaren att förstärkas när riksdagen inom kort fattar beslut om en ny bostadsrättslag.

De kommunala bolagen och stiftelserna arbetar inte på vinstbasis utan efter självkostnadsprincipen. Det allmännas insyn i förvaltningen är garanterad. Men de boende i privatförvaltade hus har vanligen små möjligheter att påverka sitt boende. Någon tvingande åtgärd för dessa husägare att ge hyresgästerna insyn i ekonomin finns inte. Att en sådan ändå förekommer på sina håll beror på att husvärdarna har ett seriöst intresse av husens förvaltning och därför tar till vara hyresgästernas intressen och lyssnar på deras önskemål. Men detta är snarare ett

undantag än en regel.

I motionen 1164 har krav framställts om åtgärder syftande till att åstadkomma ett inflytande för hyresgäster som bor inom privatsektorn. Jag noterar att civilutskottet här gör en klar deklARATION. Någon anledning att nu begära förslag till samrådsformer anser inte utskottet föreligga utan vill avvakta vad parterna på bostadsmarknaden genom avtal kan åstadkomma. Som motionär och ledamot av utskottet har jag biträtt denna mening men vill gärna tillägga att det är ett område som riksdagen har anledning att följa med stor uppmärksamhet. Jag menar nämligen att hyresgästerna skall veta mera om fastighetens ekonomi. De skall ha en reell chans att få ta del av boksluten, få veta vad som förestår i fråga om förändringar i fastigheten och kunna överblicka de ekonomiska konsekvenserna därav. Men det kan också vara fråga om en förbättrad miljö i äldre bostadsområden, om en mera utvecklad service, om bättre utrustning och liknande ting.

Senast i dag har jag tagit del av ett bekymmer på detta område som en ledamot av kammaren har. Den aktuella lägenheten är belägen i en fastighet där ekonomin är nerkörd och exekutiv försäljning förbereds. Nu häftar fastigheten i skuld. Telefonerna kan avstängas. Oljan löper risk att ra slut. Skulderna är omfattande. Och allt detta sker utan att hyresgästerna är förhandsinformerade om det aktuella ekonomiska läget. Det har de fått läsa om i tidningarna eller i brev från en advokat. Så kan det inte få fortgå. Den snabbt växande hyresgäströrelsen har här en angelägen uppgift. Kommer den inte till rätta med motparten i dessa ting, återkommer jag till riksdagen med en förnyad motion i ämnet.

I övrigt ber jag att få ansluta mig till de yrkanden som tidigare under debatten har framställts av herr Bergman.

Men, fru talman, jag skall innan jag lämnar talarstolen säga ett par ord om det inlägg som herr Adolfsson presenterade tidigare i debatten. Inrikesministern har på ett fullkomligt klagörande sätt sagt sin mening om de synpunkter som framfördes, men jag kunde faktiskt inte låta bli att med mycket skärpt intresse anteckna vad herr Adolfsson hade att förtälja riksdagen.

Jag tyckte att han var ovanligt välförsedd med lösa citat och egendomliga påståenden. Han säger exempelvis att kommunerna inte skall handla som om det fanns ett riksdagsbeslut om marksocialisering. Ty ett sådant beslut finns inte, utropar herr Adolfsson patetiskt. Han hävdar vidare att den socialdemokratiska bostadspolitiken bygger på lösa spekulationer och antaganden och är ett monument över en misslyckad socialistisk epok. Jag tycker att en sådan debatt, som ju knappast har någon anknytning till verkligheten, är att blåsa såpbubblor och förvillva den bostadspolitiska debattens inriktning.

Jag skulle vilja rekommendera herr Adolfsson följande: Åk omkring i Sverige. Titta på det nya Sverige som växer fram, ett modernt Sverige i praktiskt taget varje del av vårt land. Titta på statistiken och se var Sverige ligger i fråga om bostadsbyggandets omfattning.

Det har skett en revolution på detta område under efterkrigstiden, och det tror jag att den som objektivt vill se på bostadsmarknaden är villig att medge. Men jag förstår att herr Adolfsson längtar tillbaka till den

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

tidpunkt då sluppen regerade bostadsbyggandet och då den naturliga samverkan som nu finns mellan stat, kommun och länsmyndigheter inte existerade. Jag tror att herr Adolfsson är fast i en borgerlig dogmatik, en ideologi som sett sina bästa dagar och inte kan spela någon positiv roll i dagens bostadsdebatt. Därför skulle jag ändå vilja säga att även om det har skett en mycket imponerande utveckling på bostadsområdet, är det mycket kvar att göra. Men det skall ske efter de riktlinjer för bostadspolitiken som under senare år har utformats av den svenska riksdagen.

Till sist skulle jag vilja ställa en fråga till herr Adolfsson. Den gäller paritetslånet. Han har ju tidigare roat sig med att ställa frågor till inrikesministern. En motfråga kan därför vara i hög grad motiverad, eftersom ändå paritetslånet har till syfte att pressa ned kostnaderna i nyproduktionen: Vad har herr Adolfsson för alternativ? Gäller det subventionspolitik eller gäller det marknadshyror? Vi skulle gärna vilja ha ett besked på den punkten.

I detta anförande instämde herr Alf Pettersson i Malmö (s).

Herr WENNERFORS (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill till att börja med säga att jag delar många av de åsikter som herr Lindkvist har framfört beträffande medinflytande för hyresgäster.

Men när det gäller en annan del av hans inlägg måste jag replikera på ett annorlunda sätt. Jag avser hans uttalande med anledning av det krav vi ställer att den övre lånegränsen för statliga lån till bostadsbyggandet skall sättas till 90 procent för alla byggherrekategorier. Herr Lindkvist säger: Detta innebär en försämring för de kooperativa företagen och en förbättring för de enskilda företagen. Nej, herr Lindkvist, det är inte den huvudkonklusion man skall göra, utan vårt förslag innebär en friare konkurrens på lika villkor, vilket gynnar alla konsumenter. Jag tycker att herr Lindkvist bör räkna in också detta i sitt resonemang.

Herr ADOLFSSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Vems ideologi – herr Lindkvists eller min – som har sett sina bästa dagar återstår att se. Jag tror inte att vi skall spekulera över det i dag.

Jag har sagt från denna talarstol tidigare i dag att kommunerna inte skall handla som om Sveriges riksdag har fattat beslut om marksocialisering. Jag anser mig kunna säga det med ett visst fog, eftersom jag här framför mig har en uppräknig av vårt lands sju största kommuner, vilken klart utvisar att man i sex av de kommunerna vägrar att tillhandahålla friköpta tomter, bl. a. för egnahemsbebyggelse. Den enda part i sammanhanget som får tillgång till friköpt mark är kommunala bostadsstiftelser.

Herr Lindkvist säger: Se dig om här i Sverige, se hur det har utvecklats och hur det ser ut i dag. Jag tycker uppriktigt sagt, herr Lindkvist, att det i många fall inte är så förfärligt mycket att skryta med. Jag vet inte om herr Lindkvist möjligen hade Tensta och liknande skapelser i tankarna när det yttrandet kastades fram.

Vidare frågar herr Lindkvist vad jag vill ha i stället för den politik som förts sedan lång tid tillbaka. Jag vill ha en så fri marknad som möjligt. Det har nämligen visat sig att det fria näringslivet i detta land orkar med att förse oss medborgare med ett överflöd av varor, det orkar med att försörja det här landet med världens högsta skatter. Och jag känner mig ganska övertygad om att det fria näringslivet kanske orkar med båda de funktionerna så länge det får arbeta i fred, men inte längre.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Fru talman! Först ett par ord till herr Wennerfors. Han försökte göra gällande att en övre lånegräns på 90 procent inte skulle innebära försämringar för dem som nu har 95 eller 100 procents belåning av sin bostadsproduktion. Man behöver inte vara något matematiskt snille för att räkna ut att om man får sämre lånemöjligheter, ställer det större ekonomiska krav på dem som skall flytta in i lägenheterna. Konsekvensen av herr Wennerfors' inlägg är att låglönegruppernas möjligheter att efterfråga lägenheter i nyproduktionen i vissa fall skulle helt försvinna. Det är den faktiska, konkreta innebörden i er motion om en 90-procentig övre lånegräns.

Herr Wennerfors har sedan under assistens av herr Adolfsson sagt att det finns någonting som heter fri konkurrens. Herr Adolfsson var nästan lyrisk när han talade om vilken förträfflig skattebetalare det enskilda näringslivet är i vårt samhälle. Är herr Wennerfors beredd att på grundval av det resonemanget medge oss insyn och kontroll över de privata företagen, om dessa skall tillerkännas samma lånegräns som de allmännyttiga och kooperativa? Det finns ett område i samhället där det råder en mycket omfattande konkurrens, nämligen produktionssidan av bostäder. Där tillkommer massor av lägenheter på anbudsnivå. Bättre konkurrensmiljö kan man väl knappast skapa – det tycker jag att herrarna kunde komma överens om.

Får jag sedan säga några ord till herr Adolfsson, som är skyldig ett litet svar om paritetslånet – det skulle ha varit intressant att veta vad vi skulle ha fått i stället. Men det är kanske en sak som värker fram så småningom. Herr Adolfsson sade att i sex av sju kommuner finns det inte några möjligheter för den enskilde att få friköpa mark för bostadsproduktion. Men det finns kanske möjlighet att bygga på kommunalägd mark. Det är väl ett utmärkt alternativ. Med tomträtt eller på av kommunen arrenderad mark – det är ju ett alldeles briljant uppslag. Då kommer ju den som skall bygga huset undan en rad kostnader för marken. Jag tror inte detta vore någon nackdel, och det är framför allt en kommunalpolitisk avvägning.

Herr Adolfsson sade i slutet av sitt inlägg någonting om att det svenska samhället inte var mycket att skryta med, och han nämnde ordet Tensta, sagt i ett tonläge som om Tensta vore det mest fruktansvärda man kunde råka möta i svenskt bostadsliv.

Jag bor alldeles intill Tenstaområdet, herr Adolfsson. Jag vet att en rad av dess servicebehov släpar efter, men jag är helt övertygad om att Tenstaområdet kommer att bli ett av de bästa serviceområdena i hela Stockholm. Vi kan i dag läsa i tidningen att de boende i Tensta nu gått

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

till motattack för att motverka den negativa debatten om detta bostadsområde.

Herr ADOLFSSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Vad jag vill ha i stället är en fungerande ekonomi. I det begreppet inlägger jag också en fungerande kreditmarknad med en normal räntenivå. Under sådana omständigheter behöver vi inte laborera med konstruktioner, som bara innebär att vi vältrar över dagens kostnader på framtiden och i många fall på andra människor.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag skall bli kortfattad. Jag hade ju väntat mig att få herr Adolfssons synpunkter konkretiserade. I stället kommer han med allmänna önskemål. Dem kan nästan vem som helst instämma i. Men gör en programmering av synpunkterna och låt oss jämföra våra alternativ! Herr Adolfsson har ännu inte sagt ett ord om paritetslänets ersättning. Det hade ändå varit av intresse i den här debatten.

Herr ÅKERFELDT (c):

Fru talman! Jag har för avsikt att i mitt inlägg beröra ett begränsat avsnitt i det stora betänkande vi nu behandlat under åtskilliga timmar. Men det är ett avsnitt som i sig är rätt omfattande, nämligen boendemiljön – man kan faktiskt lägga omfattande aspekter på det. Inte minst av många talare i debatten här i dag framgår att det nu börjar bli klart för allt fler att det blir en nödvändighet att skapa goda boendemiljöer – inte minst för att klara t. ex. jämlikhetspolitiken och den sociala anpassningen i ett alltmer urbaniserat samhälle. Man kan t. o. m. gå så långt som att säga att detta är en fråga om friskvård i allra vidaste bemärkelse. Dock har inte miljöfrågorna varit så självklara i alla tider. Det är väl på senare år som detta medvetande har dykt upp. Så sent som 1967, när vi fick den nya bostadspolitiken, sades det i propositionen knappast någonting om bostadsmiljö, om man undantar att det talades litet om vissa servicefrågor. Dessa servicefrågor är naturligtvis i sig nog så viktiga, men det stora greppet på den totala boendemiljön lyste i det sammanhanget med sin frånvaro.

Det är ur en synpunkt anmärkningsvärt att så var fallet. I betänkandet Höjd bostadsstandard 1965 refererade man intervjuundersökningar som var gjorda bland flyttningsbenägna bostadsinnehavare. Dessa intervjuer var genomförda så tidigt som 1952 och 1957. En stor procent – 20 procent – anförde där att det var brister i miljön som föranledde deras önskan att flytta.

Så sent som i dagens debatt hör vi ifrån statsrådet Holmqvist att vi har kommit långt när det gäller bostadens utformning. Han talar fortfarande bara om bostadens utformning. Det är, som jag sade, ett viktigt led i det hela, men det är inte en helhetssyn.

Sedan tillägger han att det mesta om miljön skall komma från enskilda, från organisationer, från företagen och från skickliga kommunalmän. Jag är inte så säker på att detta är till fyllest, även om jag hyser den största respekt för dessa kategorier och deras kapacitet på detta

område. Vi har ju under flera år fått uppleva att statsmakterna har preciserat riktlinjer och målsättningar för det mesta på bostadsområdet, och så bör vara fallet även när det gäller ett ur miljösynpunkt förbättrat boende. För att kunna göra det krävs emellertid att olika miljöfaktors inverkan på boendekvaliteten är någorlunda kända och kartlagda.

Ur miljösynpunkt har bostadsområden under mycket lång tid planerats och byggts ut enligt olika teorier och lärur från planerare och politikernas sida. Jag vill gå så långt att jag säger att på detta område har det varit mera tro än vetande. Naturligtvis har något annat alternativ inte stått till buds, för man har saknat underlag för mera realistiska bedömningar på detta område.

Ifrån centern har vi ansett det vara en mycket angelägen uppgift att göra en uppföljning av hur människorna i de sålunda producerade bostadsområdena numera upplever sin miljösituation. Tekniska kvaliteter på själva bostaden, dess närmaste omgivning, olika gemensamhetsanordningar, serviceförsörjningen i vid bemärkelse är givetvis, som jag sade, mycket viktiga, och dessa frågor måste lösas på ett sätt som tillgodoser berättigade krav från olika kategoriers sida. Det var dessa krav som först och lättast kunde konkretiseras av planerare, politiker och bostadskonsumenter, och det är därför naturligt att de på ett tidigare stadium blivit uppmärksammade. Så har skett senast i servicekommitténs delbetänkande som kom i höstas. Den uppmärksamheten har lett till att man numera i större utsträckning vid planering och produktion av nya bostadsområden söker vägar att tillgodose dessa tekniska och funktionella krav på boendemiljön. Det vill jag hälsa med den största tillfredsställelse.

Men nu bör en motsvarande uppmärksamhet jämsides med de övriga ägnas även de sociala, kulturella och varför inte allmänmänniska kriterierna på en god miljö i boendet. Den helhetssyn vi här har på bedömningen av miljöskvaliteter har bl. a. kommit till uttryck i centerns partimotion, nr 522, som inom parentes sagt utskottet delar andemeningen uti. Det är viktigt att hålla de synpunkterna i minnet när man går att lösa frågor om den totala boendemiljön. Och det därför att sättet att lösa vissa service- och funktionsproblem har stor betydelse även för den psykologiska anpassningen.

Ett bland många exempel på en delfråga inom boendemiljön är bostadsområdenas storlek, som kan ha en avgörande inverkan på miljön. Vi vet att stora bostadsområden har förutsättningar att på ett ekonomiskt acceptabelt sätt bjuda ett rikt urval av service, av olika skapade miljöer som tillhör boendets trivsel, exempelvis anlagda grönytor och andra trivselåtgärder. Det förhållandet får emellertid inte leda till att kommuner som har resurser att bygga sådana stora bostadsområden enbart inriktar sitt byggande bara på sådana stora enheter. Det bör uppmärksammas att även mindre bostadsområden som av det skälet har en mindre omfattande service i stället ofta har sådana andra miljöföreträden som t. ex. närheten till strövområden, ren luft, mindre buller osv., att de kan föredras av många boende och då i fullt medvetande om att de där får ett mindre serviceutbud. Men i detta fall gäller det alltså att skapa en valmöjlighet.

En annan delfråga som har berörts av flera talare här i dag är

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

kategoriseringen i boendet. Det har i en tidning i dag skrivits om kategoriseringen i Tensta. Jag vet inte om jag vågar ta upp det exemplet efter vad som har nämnts här tidigare i dag. Man konstaterar att segregationen av invandrare var oroväckande stor. Enligt en beräkning som hade gjorts på pastorexpeditionen i församlingen skulle den tendera att gå emot 50 procent. Det är naturligtvis inte tillfredsställande. Man kan ha aningar om olika sätt att komma till rätta med dessa problem, och jag vill kanske främst peka på bostadsförmedlingens verksamhet när det gäller att anvisa bostäder. Det måste vara en av de primära orsakerna till att förhållandena blir sådana som de är. Men bostadsförmedlingarna har ofta inte något val så länge kommuner bygger sådana stora bostadsområden som jag inledningsvis talade om. Det betyder att bostadsverksamheten i en kommun blir koncentrerad till något eller några få bostadsområden som färdigställs ungefär samtidigt. Jag vet att det är svårt att komma till rätta med den problematiken, men medvetandet om att den finns bör kunna bidra till att den får en lösning.

Insikten om den totala miljöns betydelse har lett fram till att olika organ och organisationer har börjat ägna dessa frågor ökad uppmärksamhet. Men vad som saknas är alltså ett samlat grepp som även inkluderar den sociala anpassningen.

Det är en av anledningarna, kanske den främsta, till att utskottets samlade minoritet i reservationen nr 6 framför krav om en samlad utredning kring dessa frågor. En sådan utredning bör i sitt arbete samla och utnyttja vad andra utredningar inom detta område har framlagt eller under utredningsarbetet erfarit. Det är vidare i hög grad önskvärt att man anlitar forskningsexpertis också i detta arbete. Resultatet av detta arbete bör framläggas i form av en totalbedömning som kan ge underlag för en prövning av stimulansåtgärder och normer för en bättre miljö i boendet.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationen 6.

Fru MOGÅRD (m):

Fru talman! I en bostadsmarknad där marknadskrafterna har fritt spelrum kan man utgå ifrån att en god del av bostadskonsumenternas önskemål blir tillgodosedda – herr Lindkvist föredrar att kalla det slumpen. När man i syfte att undanröja missförhållanden som man anser följa av en fri marknad hårt reglerar bostadsbyggandet – såsom har skett här i landet – tar man i själva verket på sig ett mycket stort ansvar. Att stat och kommun inte har lyckats handha detta ansvar så att konsumenternas intressen har blivit tillgodosedda visas bl. a. av problemen kring boendemiljön i förorter som t. ex. Skärholmen och Tensta – problem som tydligen har undgått herr Lindkvist – och också av den otillfredsställda efterfrågan på småhus och mycket annat. Det är detta, herr inrikesminister, som jag tycker är ett avgörande bevis på att allt inte är så bra.

Önskemål om vidgat inflytande från de boendes sida på utformningen av bostadsområden, bostadens storlek och standard, boendeform osv., dvs. vad vi kallar för boendedemokrati, ett slags bostadskonsumentdemokrati, är mycket svåra att tillgodose. Vem skall uttala sig om bostadsområden under uppförande, när man inte vet vilka som kommer att bo där?

På grund av dessa svårigheter och andra svårigheter har vi inte kommit särskilt långt i bostadsdemokrati i denna mening. Fortfarande uppförs bostadsområden i stil med Tensta, som om ingen debatt hade försiggått.

Det finns en annan väg att gå som visserligen inte löser alla problem men till vilken boendedemokratien är ett vettigare komplement. Det är att göra tillräckliga och tillräckligt djupgående undersökningar om vad konsumenterna har behov av och vill ha, kort sagt att skaffa sig tillräckligt underlag av fakta innan man fattar beslut. Kontrasten mellan vad som nu beslutas om fördelningen mellan små och stora lägenheter, om golvyta per rum, om avvägningen mellan flerfamiljshus och småhus osv., kontrasten mellan det och vad vi möjligen vet är skriande stor.

Jag instämmer med herr Åkerfeldt. Vi vet inte – vi tycker och vi tror. Debatten i dag återspeglar inte olika värderingar på en fast grundval av fakta utan huvudsakligen bara värderingar. Detta gäller i och för sig inte bara denna fråga. Det är därför, herr Bergman, som jag tror att debatten upprepar sig och inte – som det borde vara i ett demokratiskt samhälle – för utvecklingen framåt, vilket ju är en av poängerna med demokrati. Det är därför som människor i stor utsträckning vänder sig ifrån politiken och inte på något sätt kan finna politisk debatt stimulerande, och inte heller den bostadspolitiska debatten i dag, föreställer jag mig. Vi vet ytterst litet om människors attityd till bostadsformen och bostadsmiljön. Vi vet inte hur efterfrågan på lägenheter med olika antal rum, olika standard, olika kostnader ser ut. Vi vet inte i hur hög grad de äldre flerfamiljshusområdena fungerar tillfredsställande. Vi vet inte effekten av att ett bostadsområde tvärs igenom är helt nytt. Vi vet inte – för att vidga frågan något – effekten av olika boendemiljöer på socialvårdsbehovet, på behovet av fritidsverksamhet, på vårdbehovet när det gäller mentalvården. Vi vet inte vad den snabba omstruktureringen av bostadsbeståndet har för sociala och miljöpolitiska konsekvenser. Vi vet väl strängt taget inte särskilt mycket om de ekonomiska konsekvenserna. Jag hade anledning, tyckte jag, att ta upp förra året på vilken osäker grund vi står när det gäller att bedöma bostadsbyggandets omfattning. Kanske vi rent av riskerar att förbygga oss. I dag konstaterar jag att vi också riskerar att bygga helt fel, vilket har konsekvenser som kanske ännu mer rör de enskilda människorna.

För mig är det obegripligt att utskottet anser att ett särskilt riksdagens initiativ till en brett upplagd undersökning är obehövligt. För mig är det obegripligt att man kan sova gott om natten med ett så tungt ansvar som man förvaltar så illa. Jag anser för min del att också reservation 6, som ändå går motion 1169, för vilken jag pläderar, en bit till mötes, drar litet för snäva konsekvenser av det faktum att vi just ingenting vet.

Jag avstår dock, som läget nu är, från att yrka bifall till den motionen och yrkar således bifall till reservationen 6.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Engström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Engström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Turesson och Adolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Civilutskottets betänkande nr 12

Punkten 1 beträffande bostadsbyggandets omfattning m. m.

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 a av herr Grebäck m. fl. samt 3:o) reservationen nr 1 b av herrar Ullsten och Strömberg, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Grebäck begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen änyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Tobé begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 1 antar reservationen nr 1 a av herr Grebäck m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 1 b av herrar Ullsten och Strömberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 64
Nej — 47
Avstår — 169

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 a av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 180
Nej — 61
Avstår — 40

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3 beträffande snabbutredning om kraftigt ökad bostadsvolym

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Engström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Tyresö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Engström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Tyresö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 267
Nej - 14

Punkterna 4—6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 7 beträffande bostadsbyggandets regionala fördelning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 183
Nej - 93
Avstår - 4

Punkten 8 beträffande fördelningen på hustyper m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 148
Nej - 132
Avstår - 1

Punkten 9 beträffande utredning angående orsakerna till minskningen av lägenheternas storlek m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	249
Nej	—	31
Avstår	—	1

Punkten 10 beträffande utredning om boendemiljön m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 10 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	148
Nej	—	133

Punkten 11

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 12 beträffande konkurrensförutsättningarna

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 7 a av herrar Strömberg och Ångström samt 3:o) reservationen nr 7 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Strömberg begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Wennerfors begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 12 antar reservationen nr 7 a av herrar Strömberg och Ångström röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 7 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 a av herrar Strömberg och Angström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 206
Nej - 46
Avstår - 30

Punkterna 13 och 14

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Punkten 15 beträffande statlig totalfinansiering
Hemställan*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Engström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Werner i Tyresö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Engström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Tyresö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267
Nej - 14
Avstår - 2

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 9 a av herr Bergman m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner civilutskottets motivering i betänkandet nr 12 beträffande punkten 15 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 9 a av herr Bergman m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 136
Nej — 145
Avstår — 2

Punkten 16 beträffande samordnat statligt finansieringssystem

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herrar Strömberg och Ångström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strömberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 16 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herrar Strömberg och Ångström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 237
Nej — 46

Punkten 17 beträffande utredning i syfte att avveckla paritetslånesystemet m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 17 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Ja - 247
Nej - 32
Avstår - 4

Punkten 18 beträffande ett uttalande om räntenivån

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkan-
det nr 12 punkten 18 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Grebäck
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-
röstning gav följande resultat:

Ja - 212
Nej - 69
Avstår - 1

Punkten 19 beträffande läneunderlag och pantvärde

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels
reservationen nr 13 av herrar Strömberg och Ångström, och förklarades
den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr
Strömberg begärt votering upplästes och godkändes följande voterings-
proposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkan-
det nr 12 punkten 19 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herrar Strömberg
och Ångström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strömberg begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-
röstning gav följande resultat:

Ja - 236
Nej - 46
Avstår - 2

Punkten 20 beträffande bostadslån för småhus och till allmännyttigt
bostadsföretag

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o)
reservationen nr 14 a av herr Grebäck m. fl. samt 3:o) reservationen nr 14
b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den
förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr

Grebäck begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Wennerfors begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 20 antar reservationen nr 14 a av herr Grebäck m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 14 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	63
Nej	–	34
Avstår	–	187

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 20 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 a av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	182
Nej	–	60
Avstår	–	41

Punkten 21 beträffande bostadslån för vissa flerfamiljshus

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 15 a av herr Grebäck m. fl. samt 3:o) reservationen nr 15 b av herrar Strömberg och Ångström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Grebäck begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Strömberg begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 21 antar reservationen nr 15 a av herr Grebäck m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 15 b av herrar Strömberg och Ångström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 21 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 a av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 153
Nej — 109
Avstår — 22

Punkten 22 beträffande bostadslån till vissa bostadskooperativa bostadsföretag m. m.

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 16 a av herr Grebäck och fru Olsson i Hölö samt 3:o) reservationen nr 16 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Grebäck begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Wennerfors begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 22 antar reservationen nr 16 a av herr Grebäck och fru Olsson i Hölö röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 16 b av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 56
Nej — 34
Avstår — 192

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkan-
det nr 12 punkten 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 a av herr Grebäck
och fru Olsson i Hölö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-
röstning gav följande resultat:

Ja — 201
Nej — 48
Avstår — 34

Punkten 23 beträffande samhällsägda mark som förutsättning för
bostadslån

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels
reservationen nr 17 av herr Engström, och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 24–27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 28 beträffande förbättringslån för vissa låginkomstgrupper

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels
reservationen nr 18 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra
propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck
begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkan-
det nr 12 punkten 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herr Grebäck
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna om-
röstning gav följande resultat:

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Ja - 221
Nej - 58
Avstår - 4

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

Punkten 29 beträffande inkomstgränsen för förbättringslån

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av fröken Ljungberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wennerfors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av fröken Ljungberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 202
Nej - 79
Avstår - 2

Punkten 30 beträffande högsta belopp för räntefritt stående förbättringslån

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av fru Olsson i Hölö och herr Åkerfeldt, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Olsson i Hölö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av fru Olsson i Hölö och herr Åkerfeldt.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Olsson i Hölö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 234
Nej - 45
Avstår - 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 38 beträffande ränta på amorteringspliktiga tilläggs lån

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 22 av herr Grebäck m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Sedan herr Grebäck begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 38 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 22 av herr Grebäck m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Grebäck begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 149
Nej — 132
Avstår — 1

Punkten 39

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 40 beträffande anslag för markförvärvslån

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 23 a av fröken Ljungberg och herr Wennerfors samt 3:o) reservationen nr 23 b av herr Engström, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då herr Wennerfors begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Werner i Tyresö begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 40 antar reservationen nr 23 a av fröken Ljungberg och Wennerfors röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 23 b av herr Engström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Werner i Tyresö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 42
Nej — 24
Avstår — 218

Torsdagen den
22 april 1971

*Anslag till
bostadsbyggande,
m. m.*

*De mindre och
medelstora före-
tagens tillväxt-
problem*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 40 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 23 a av fröken Ljungberg och herr Wennerfors.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wennerfors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 252
Nej — 32

Punkten 41

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 42 beträffande kommunal bostadsförmedling m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 25 av herr Engström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 43–50

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Civilutskottets betänkande nr 13

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Föredrogs civilutskottets betänkande nr 14 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1964:63) om kommunal beredskap.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 De mindre och medelstora företagens tillväxtproblem

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 10 i anledning av motion om åtgärder för att lösa de mindre och medelstora företagens tillväxtproblem.

I motionen 1971:1070 av herrar Hedlund och Helén hade hemställts att riksdagen skulle i skrivelse till Kung. Maj:t anhålla om utredning och förslag beträffande åtgärder för att lösa de mindre och medelstora företagens tillväxtproblem, särskilt vad gällde industriella innovationer, i enlighet med vad som anförts i motionen 1971:565.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1070.

Reservation hade avgivits av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Rydén (fp), Nordgren (m) och Clarkson (m), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1970:1070 hos Kungl. Maj:t hemställde om utredning, i enlighet med vad reservanterna anfört, beträffande åtgärder för att lösa de mindre och medelstora företagens tillväxtproblem.

Herr CLARKSON (m):

Herr talman! Utskottet har gått emot motionärernas önskan om en utredning kring tillväxtproblematiken i familjeföretagen. Jag tror emellertid att det vore av värde att närmare undersöka orsakerna till den bristande investeringstakten i denna typ av företag. En nyligen gjord undersökning i Industriförbundet visar, att företag med under 200 anställda höll tillbaka investeringarna under 1970 till ett belopp, som uppgår till nära 40 procent av 1969 års totala investeringsvärde. Samma utredning visar, att investeringsökningarna 1970 praktiskt taget endast ägde rum hos börsföretagen.

Det är populärt att härleda detta förhållande till kreditrestriktionerna. Men, herr talman, vore frågan så enkel borde investeringstakten ökat, eftersom dock kreditläget har lättat något. Så är emellertid inte fallet, och orsakerna måste därför sökas på annat håll. En familjeföretagare investerar inte enbart för att arbetskraft och krediter står till förfogande, utan varje investering vilar helt naturligt på en framtidstro, ofta på lång sikt.

Då är frågan: Kan den svenska egenföretagaren i dag tro på framtiden? Kan han räkna med lönsamhet och därmed vinst i sitt företag? Regeringens EEC-politik, oron på arbetsmarknaden, vänstergruppernas hätska företagsattityd och det allmännas allt större vilja att dirigera, styra och ställa även i det enskilda näringslivet utgör helt naturligt mörka moln på företagarens himmel.

Även för den framgångsrike företagaren reser sig stora hinder framöver. Hur går det, herr talman, för det välskötta familjeföretag, där en framgångsrik företagsledare nu lämnar över till sin son och där sonen uttalar bekymmer för att "riskera att bli så framgångsrik" att när den dagen kommer han helt enkelt inte har råd att ära företaget? Kunde en utredning om familjeföretagens tillväxtproblem ta upp kapitalskatternas inverkan, självfinansieringen externt och internt och vinstens betydelse för företagandet skulle mycket vara vunnet för en sakligare debatt på detta område i framtiden.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! I den till näringsutskottets betänkande nr 10 fogade reservationen, som bygger på motionen 1070 av herrar Hedlund och Helén, hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning och förslag till åtgärder för att lösa de mindre och medelstora företagens tillväxtproblem, särskilt vad gäller industriella innovationer.

Teknisk utveckling och innovation, som inom mindre och medelstor

Torsdagen den
22 april 1971

*De mindre och
medelstora före-
tagens tillväxt-
problem*

industri och i vissa fall särskilt inom dessa industrigrupper står på en hög nivå, är ett område som hittills inte blivit föremål för uppmärksamhet i någon större omfattning. Inom mindre och medelstor industri finns med all sannolikhet en stor och outnyttjad potential vad gäller industriella innovationer. Men för närvarande har ett företag som inom den egna administrationen saknar experter relativt små möjligheter att få en effektiv hjälp, sådan hjälp som kan leda till resultat inom en någorlunda rimlig tidsperiod och innan en uppfinning mist sitt värde eller patenträtten gått ut.

Det är som framhålles i det avsnitt av motion 565 som återopas i motion 1070 en förutsättning för att vi skall kunna hävda oss på ett vidare fält, att vi snabbt kan ta upp och omsätta nya utländska och egna rön och erfarenheter i produktionen. Med den ökande konkurrensen både i Sverige och på exportmarknaderna skärps kraven på förbättrad och förfinad produkt. De företag som har förmåga och kraft att snabbt omsätta dessa nyheter har de bästa förutsättningar att hävda sig i det hårdnande konkurrens klimatet.

Konjunkturinstitutet målade i sin höstrapport dystra färger då det gäller efterfrågan och sade, att såväl den inhemska som den utländska efterfrågan torde komma att mattas under nästa år. Detta innebär, att det redan nu hårda konkurrens klimatet kommer att bli än bistrare.

Det är därför angeläget att en utredning om åtgärder för att lösa de mindre och medelstora företagens tillväxtproblem och då särskilt vad gäller industriella innovationer kommer till stånd.

Utskottet hänvisar i sitt avslagsyrkande på motionen till att delegationen för de mindre och medelstora företagen kan förutsättas utan särskilt åläggande pröva behovet av sådana åtgärder.

Vi reserverar oss för tillit på denna av utskottet närda förhoppning, eftersom det inte klart framgår att delegationen har att pröva frågan om sådana åtgärder, detta enligt den redovisning som finns i utskottets betänkande nr 9.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

I detta anförande instämde herr Börjesson i Glömminge (c).

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas, som vi hört, motionsledes framförda krav på utredning för att lösa de mindre och medelstora företagens tillväxtproblem och förnyelse. Motionsyrkandet följs upp, som vi hörde, genom en till betänkandet fogad reservation.

Jag vill gärna vitsorda att de små och medelstora företagen fyller en ytterst betydelsefull plats i det svenska näringslivet och sysselsätter en stor grupp människor. Men när vi från utskottsmajoritetens sida avisat kravet på en utredning av frågan, är det inte av något slags undervärdering av de företagens betydelse, utan därför att vi förutsätter att den utredning som tillsattes under fjolåret — delegationen för de mindre och medelstora företagen — kommer att pröva dessa frågor. Att sätta ytterligare en utredning på samma uppgifter kan inte vara välbetänkt.

Herr talman! Med det sagda hemställer jag om bifall till vad utskottet anfört.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rydén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rydén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 151

Nej — 136

§ 4 Föredrogs näringsutskottets betänkanden:

Nr 11 i anledning av motion angående handläggningen av frågor rörande de mindre och medelstora företagen

Nr 12 i anledning av motion angående detaljhandelns kapitalförsörjning

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

§ 5 Kammaren åtskildes kl. 22.54.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 68

Torsdagen den
22 april 1971

*De mindre och
medelstora före-
tagens tillväxt-
problem*